

M
12.176/13

BETHLEN GÁBOR UDVARÁBAN

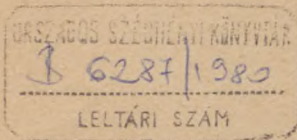
IRTA
DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.
KIADÁSA

Fenntartunk minden jogot

M 12. 176 / 13

A legelterjedtebb magyar leányifjúsági lap a
MAGYAR LÁNYOK

Kiadóhivatal: VI., Andrássy-út 16.

509. Hungária R. T. Budapest.

ELSŐ FEJEZET.

Kora tavasz volt. A napsugár végigsimogatta a kis gyula-fehérvári házakat, az utcát s játékosan meg-megcsillant a fák ágain, melyeken a fiatal élettől duzzadozó rügyek már levélbe kezdtek hajtani.

Thurzó János sietős, gyors lépésekkel ment végig az utcán. Pedig tudta jól, hogy a fejedelmi palotában csak tizenegy órakor kell megjelennie. De örült hogy addig is megnézheti a várost, melyben gyerekkora óta nem járt. Ugyszólván alig emlékezett már reá. De mikor megállt egy-egy ház, valamelyik nagyobb épület előtt, néha eszébe jutott, hogy ő ezt látta már valamikor. S nagyon megörült, mintha csak valami kedves ismerősével találkozott volna.

Gondolataiba merülten kóválygott az utcákon. Szíve izgatottan dobogott. Hiszen egy óra múlva ott fog állni Erdélyország fejedelme, Bethlen Gábor előtt s ha az Ur Isten és a Fejdelem Öfelsége úgy akarják, hiven szolgálja őt s vele együtt Erdélyország ügyét.

A Fejdelem?!... Mi minden vár reá vajjon udvarában?...

S a jövőről való álmodozás közben egyszerre, anélkül, hogy akarta volna, önkénytelenül, felmerült lelki szemei előtt mindaz, ami háta mögött maradt.

A kis erdélyi falu nemesi kuriája a nagy kert, s a két fehér-haju öreg pár, a drága, kedves, jó öregasszony meg az öregember, akik olyan békésen tipegnek egymás mellett. Idestova ötven esztendeje élnek már egymás mellett és soha, egyetlenegy napig sem voltak távol egymástól.

Az öreg urnak van egy kedvelt kutyája: Pajtás, az öreg asszonynak pedig egy kedvenc macskája: Zsófi. Pajtás és Zsófi

néhanapján összekapnak, Pajtás megkergeti Zsófit, Zsófi megkarmolja Pajtást s az öreg ur szidja Zsófit, a haszontalan, pákosztos, alamuszi macskát.

Az öreg ur zsörtölődik, morog és az öreg néni szelid szemrehányással hangjában mondja: Ne zsörtölődjön csuf ember, a kel-med kutyája hibás, nem az a szegény ártatlan Zsófi.

De az efajta összeszólalkozások sem tartottak soká, ha délből összekaptak, délután már karonfogva tipegett a kertben a két öreg: Thurzó János nagyapja, nagyanyja.

Az öregek nevelték fel egyetlen fiuk gyermekét, mikor Thurzó Boldizsár, János apja, Bocskay fejedelem szolgálatában elesett. Édesanyja a gyermek születése után egy évre meghalt s a teljesen elárvult fiú ötéves korában került a nagyszülőkhöz. Akkor még otthon volt a nagyasszony két kisebbik leánya, de nemsokára férjhezmentek, egyik Csikszeredára, a másikat, a szép szőke kis Katát, a Felvidékre vitték. Éppen, hogy csak nyáron került haza egy-két hétre.

S hogy leányai kirepültek az anyai fészekből, csak annál nagyobb szeretettel ragaszkodott nagyanyó legkedvesebb gyermekének, a korán elhunyt Boldizsárnak kis fiához. Mondotta is eleget az öreg ur: — „ha én nem lennék itt, akkor amugy Istenigazában elkényeztetnék ezt a gyereket. De szerencsére itt vagyok én! Én a sarkamra állok! Én nem engedem, hogy a gyerekből anyámasszony katonáját faragjanak!“

De csodálatosképpen János már egészen kis korában is tisztában volt azzal, hogy nagyapó dörmögő hangja éppen olyan kevésbé veszedelmes, mint nagyanyó lágy, szelid szava. Mint minden gyermek, úgy ő is megérezte ösztönszerűen azt a határtalan szeretetet, mely a két öreg ember szívéből feléje áradt. De mivel nemeslelkű, becsületes, jószívű teremtes volt, sohasem élt vissza ezzel a rajongó szeretettel.

Az első komoly összetűzés akkor tört ki nagyapó és nagyanyó között, mikor János befejezte a kollégiumot. Mesterei sokra becsülték képességeit, szép jövőt jósoltak a fiatalembernek. Nagyapó tehát úgy döntött, hogy a fiu menjen ki valami külföldi egyetemre s ott tanuljon, dolgozzon tovább, „Mert miként a pók teste duzzad és kövéredik az elnyelt legyektől, úgy hízik, gyarapodik az ifjuember elméje is a tudományon“ — mondta nagyapó, aki szerette a finom, választékos beszédet. De nagyanyó hallani sem akart erről a tervről. Hogy ő olyan messzire kiengedje Jánoskáját? Isten őrizz! Valami külföldi egyetemre? Minek az? Hiszen itthon is derék, becsületes ember válik belőle Isten segítségével.

Lám nagyapó sem járt idegenben s mégis milyen okos ember! Még a szomszéd megyéből is kikéri tanácsát. Még Bethlen Gábor fejedelem Őfelsége is sokra tartja, pedig hát az nagy szó ...

Mikor aztán látta, hogy ezen az úton semmit sem ér el, más módszerrel próbálkozott.

— Jó, ő elengedi Jánoskát, nem bánja, de nagyapó lelke rajta, ha valami baja lesz szegénykének. Hiszen hallotta ő eget, hogy odakint idegenben vizet öntenek a tejbe, a rántást sem ismerik, csak vízzel öntik nyakon az ételt és a pecsenye lóhushból készült. Szegény Jánoska megszokta a jó sűrű bivalytejet, meg az itthoni főztőt, belébetegszik biztosan abba a sok cudar ételbe.

De nagyapó most az egyszer hajthatatlan maradt, s mivel Jánosnak is nagykedve volt külföldre menni, világot látni, szegény nagyanyó is kénytelen volt végül beadni derekát és János elutazott Wittembergába.

Szegény nagyanyó! Mikor végre-valahára hazakerült unokája, a magas, sudár termetű ifju, akit már csak ő hívott „Jánoskának“, alig maradt otthon egy-két hónapot s már is elindult újra Bethlen Gábor fejedelem udvarába. Megint csak nagyapó kívánta így, mert János, bármennyire is vágyott ki az életbe, a fejedelmi udvar mozgalmas világába, ahol ezerféle eshetőség és tett és cél várja azt, aki erővel teli, mégsem tudta volna elhagyni az öregeket, nem tudta volna egyedül hagyni őket az érvényesülésért, a színes, mozgalmas életért.

De nagyapó akarata megint csak győzött s nagyanyó sok sóhajtozás és sirás után végre mégis csak beleegyezett, hogy Jánoska elmenjen a fejedelem udvarába. Egyetlen vigasza az volt, hogy a fejedelmi udvar még sincs olyan messze a kis székely falutól, mint Wittemberga és „Jánoska“ sűrűn hazalátogathat.

A fejedelem?! ... Thurzó János még sohasem látta. Nagyapó már évek óta nem mozdult ki otthonából, s mikor a fejedelem egyizben arra járt, ő messze, idegen földön volt, a wittembergi egyetemen. Vajjon milyen ember lehet? Nagyapó sokszor beszélt róla. Hányszor elmondotta, hogy ragadta kezébe a szerencsétlen Báthory Gábor halála után Bethlen az összeziált, ezer sebtől vérző Erdélyország uralmát. Hogy miként szedte rendbe az ország ügyeit, hogyan teremtett jólétet népének, miként emelte fejedelemsége hatalmát, dicsőségét kitartó, fáradhatatlan, lankadásnélküli munkával, bölcs politikájával. Magyarország koronáját is felajánlották neki a rendek, — mondotta az öreg ur, — de ő nem fogadta el, visszautasította, mert félt, hogy a pogány török, aki semmiképpen sem akarta a két ország: Erdély és Ma-

gyarország egy fő alatt való egyesülését, rázudul a magyarságra. Inkább lemondott a királyságról, Magyarország koronájáról, csakhogy nemzetét megkimélje egy óriási, s ki tudja, talán végzetes vérvesztéstől. Lemondása nemes példa minden uralkodó számára, hogy az egyéni érdeknél mindig fontosabb az állam érdeke, a közösség sorsa, a nemzet sorsa.

Igen, nagyapó sokat beszélt a fejedelemről, de mégis csak más az, mikor az ember tulajdon szemével láthatja... És Thurzó Jánosnak megdobogott a szive erre a gondolatra.

Megdobogott a szive, ha arra gondolt, hogy ott fog állni az előtt a nagy férfiú előtt, ki a sirba döntött, a rabigába tört Erdély sorsát megváltotta, végzetét megfordította és az egész európai horizontot bevilágító lángelméjével, törhetetlen akaratával, minden egyéni érdekét habozás nélkül feláldozó szeretetével új utat, ösvényt nyitott Erdély számára, akkor, mikor azt hitték, hogy immár minden utak berekesztődtek és Erdély nem lehet többé egyéb, mint egy kis vazallus tartomány a török, vagy a Habsburgok kezében.

Ki hát az az ember, aki meg merte ragadni a Végzet vadul rohanó paripáit, belekapott a kengyelbe és a lobogó sörénnyel, kitágult orrcimpákkal örült iramban vágató paripákat a meredek szélén megfogta, hogy «eddig és ne tovább!»

És hogy azok a paripák forró, tajtékozó verejtékkel boritva, fujva, lihegve, de mégis megálltak, mert érezték, hogy eljött a férfi, kinek joga és hivatása, hogy megfékezze és új irányba vigye őket.

Ezekre gondolt Thurzó János, Gyulafehérvár utcáin járva, mikor egyszerre megállt.

Hirtelen összerezzen. Valami a vállára hullott és a következő pillanatban már ott feküdt lábai előtt. Ugyanakkor ijedt kiáltás hallatszott valahonnan felülről.

— Jaj, Istenem!

János felnézett. Egy emeletes ház előtt állott és az egyik ablakból bájos, izgatott leányfej kandikált ki.

— Jaj! A himzésem! Leesett...

János lehajolt s fölemelte az arany-ezüstszálakkal kivarrt kézimunkát.

— Ugy-e, ez az? — kérdezte, udvariasan leemelve fővegét.

— Igen, ez az. Csak minutumra mentem el az ablaktól s máris lefutta a szél. — Aztán hozzátette: — Köszönöm.

— Mit köszön?

— Hát azt, hogy felvette.

— No, hisz az csak természetes. Hát mit is csinálhattam volna vele?

— Rá is léphetett volna. — És a leány felkacagott édesen, ezüstösen.

— Arra kérem kegyelmedet, — tette hozzá — hogy várjon még egy-két percig, amíg leküldök a himzésért.

— Szívesen.

És János nekidült a ház falának. Álldogálás közben szemügre vette az utcát. Csupa földszintes kis házak álltak egymás mellett. Legtöbbje olyan alacsony, hogy egészen jól be lehet látni a szobákba. Csak két emeletes ház volt mindössze, ez, amely mellett állt és a szemközt lévő.

— Módos emberek lehetnek — gondolta János és szemügre vette a szép, szürkére festett házat. Még erkély is volt rajta, két ablakkal odébb, ahonnan a fiatal leány kikönyökölt, rácsos erkély. Akárcsak odakint Wittembergában.

Vajjon ki jön le a himzésért? A leány? ... Vagy leküld valakit érte? ...

Biztosan leküld valakit. Hiszen az arcán, a hangján látszott hogy uri kisasszony, akit szolgálattelvő személyzet vesz körül.

— Akárki is, — gondolta magában János — annyi bizonyos, hogy soha életemben ilyen kedves hangot nem hallottam. Mintha csak egy ezüstcsengettyű szólna. Mikor beszélt is, olyan volt a hangja, mintha énekelne.

Ebben a pillanatban kinyílt az emeletes ház kapuja és János meglepetten bámult a most kilépő alakra.

Szakasztott az az arc volt, melyet imént az ablakból látott kinézni, csak csizmában, dolmányban és vastag szövetnadrágban. És a hangja volt más, mélyebb, és korántsem olyan kedves, mint a leányé, ki az imént leszólt az ablakból.

Fiatal gyerekifju állt Thurzó János előtt s az ifju egy pillanatra a szép szabályos arcon felejtette szemét.

— A himzésért jöttem, — mondta az ifju legény kurtán.

Azzal már ki is nyújtotta kezét a himzés felé.

— Gergő! — csendült fel ebben a pillanatban az édes ezüstcsengettyű felülről az ablakból. — Gergő! ...

Gyöngéd, kedves hang s mégis határozottan kiérzik belőle a figyelmeztetés, sőt a megrovás is.

A fiu, mintha csak kényszeritené valaki, gyorsan, de kelletlen hangon hozzátette:

— Köszönjük Kegyelmed szívesességét.

Ugy mondta ezt, mint aki egy leckét darál le, jobb meggyő-

zódése ellenére. Az arca, az a szép, szabályos arc egyáltalában nem fejezte ki azt, amit mondott, sőt végtelen unalom és gyerekes, gőgös fitymáláson kívül semmit sem fejezett ki. Thurzó János nem tudta, nevéssen-e vagy bosszankodjék, amíg a legénykét nézte.

A fiu nem lehet több tizenhat-tizenhétévesnél és olyan dölyfösen nézett szét a világban, mint ahogy eddig csak azokon a márványszobrokon látta János, melyek Wittembergában, az egyetem mellett levő muzeumban vannak összegyűjtve s mely szobrok a római Cézárokat ábrázolják.

Igazán nem tudta, hogy rendre intse-e a sihedert, vagy pedig mosolyogjon rajta. Mégis az utóbbira határozta el magát és derült mosollyal odanyujtotta a himzést.

— Itt van, kis öcsém. Adja át tulajdonosának.

Aztán még egyszer megemelte süvegét és mélyen meghajolt az emeleti ablak felé, anélkül, hogy egy pillantásra is méltatta volna a római imperátorokat utánzó Gergőt, elindult a Piac-tér felé.

De távozás közben még jól hallotta, mikor a kedves, bájos leányhang ottfenn megszólalt:

— No de Gergő... Hát már megint? ...

*

A fejedelmi palota előtt többen álldogáltak. Négy-öt fiatal legény — nemes urfiak — csoportba verődve tárgyaltak valamit jókedvűen, hangos nevetéssel. A strázsa, hosszú, egyenes lépésekkel, feszesre kihuzva magát járt fel és alá a palota előtt.

Abban a pillanatban, amint Thurzó a kapu elé ért, egyszerű, feketeruhás férfi lépett ki a kapun, a diszes öltözetű, nemes urfiak mély meghajlással köszöntötték.

Most János is előre bátorodott.

Mély meghajlással köszöntvén az öregebb urat, megszólította az egyik ifju embert:

— Thurzó János vagyok, a főudvarmester ur ömértóságánál óhajtanék tisztelegni.

A feketeruhás férfi hirtelen megállt.

— Jól hallottam a nevét, öcsémuram? Thurzó?

— Igenis, Thurzó János vagyok.

— A László uram unokája?

A fiatalember meghajolt és bólintott, a férfi most kezét nyujtotta.

— Medgyesi Boldizsár a nevem. Nagyapja öcsém, igen

buzgó hívő, Istenfélő ember és buzgó patrónusa az evangéliumi hitnek. Remélem, mindenképpen nyomdokait fogja követni.

János kissé megilletődve nézett a férfi szigorú arcába, melynek keménységét a szemek barátságos, jóságos tüze enyhítette.

Medgyesi Boldizsár?!... Ez a név régi jóismerőse volt, mégpedig a legkedvesebbek közül való, nagyapja házában sokat halotta említeni. Életében most állt először szemben Bethlen Gábor nagy prédikátorával, kivel a fejedelem minden nap legsürgősebb dolgai, legfontosabb állami ügyei között is töltött legalább egy órát, mikor is együtt olvasták és magyarázták a Biblia szent ígét. Bethlen Gábornak nem volt bizalmasabb és szívesebben látott embere a híres, nevezetes prédikátornál, ki élete minden válságos mozzanatában mint leghüségesebb tanácsadó, mint lelkiismeretének őrzője állt mellette.

Nem csoda hát, ha most minden szem Thurzó Jánosra tapadt, kit a nagytiszteletű ur ilyen szíves szavakkal köszöntött.

Sőt a jóindulat még továbbra is terjedt, mert a nagytiszteletű ur úgy bucsuzott el az ifjutól:

— Thurzó László uramnak még ma megírom, hogy láttam az unokáját és hogy figyelemmel fogom kísérni itt Gyulafehérvárott az életét.

Azzal intett a mély tisztelgéssel köszönő ifjakkak és tovább ment.

— Na, pajtás, — kezdte most Drágffy — Medgyesi nagytiszteletű uram pártfogásába vett, de én azért korántsem irigyellek, mert...

— Ugyan hagyd már a léhaságokat, — vágott közbe Homonnay Domokos, — ez a derék jó fiu még nem ismer téged és nem ismeri csipős nyelvedet, ez szegény még komolyan találja venni, amit mondasz, pedig...

És most Jánoshoz fordult:

— Ahelyett, hogy ezt a sok hiábavalóságot hallgatnád, inkább mondd meg, miben lehetünk segítségedre?

— A főudvarmester uram ökegyelmessége elé szeretnék jutni.

— Várj csak, — mondta a szolgálatkész Homonnay — majd én elkísérlek a kancelláriáig, csak mivelhogy később ma még öfelsége mellé vagyok beosztva, előbb meg kell tudnom...

És az egyik legényhez fordult:

— Ki van bent öfelségénél, a fejedelemnél?

— A hollandi követ.

— Még mindig? Hiszen több mint egy félórája bement.

— Csak egy félórája? — nevetett Drágffy, — akkor ma délelőtt nem is jut be más senki. A hollandiból nem egykönnyen fog ki a szó, jól bírja szuflával.

Mindnyájan nevettek, Homonnay tréfásan Drágffy vállára csapott.

— Ismered a mesét arról az élesnyelvű asszonyról, kinek, mikor meghalt, a nyelvét külön kellett eltemetni. Vigyázz, pajtikám, te is így fogsz majd járni.

Azzal már el is indult Thurzó Jánossal együtt.

— Sohasem láttalak eddig Gyulafehérvárott, — mondta aztán menetközben.

— Négy évig Wittembergában tanultam, aztán egy darabig nagyapámnak, Thurzó Lászlónak birtokán időztem Egeresen.

Homonnay élénken, jókedvűen beszélt tovább.

— Tavalý télen, — akkor te még abban a fránya Wittembergában lehettél, — egy éjszakára a fejedelem öfelsége megszállt a ti portátonkon. Én is vele voltam. Nagyapád, Thurzó uram ökegyelme, igazi magyaros vendégszeretettel fogadott bennünket.

És be sem várva társa feleletét, folytatta:

— Nagyon kellemes ám itt az élet. Ünnepségek, vadászatok, sok idegen ur. Többnyire kedves, művelt urak, csak egy van közöttük, akit ki nem állhatunk. Valami cseh... Valami lézengő ritter. Mindenki utálja, de hát... A nagybátyja követ Brandenburgban és nekünk most jóban kell lennünk Brandenburggal, mert...

Nékielen elhallgatott, mint aki megbánta, hogy ennyit is mondott. Hogy jóvátegye hibáját, egészen más hangon folytatta:

— Nem dicsekvésképpen mondom, pajtikám, de Gyulafehérvárott annyi sok szép leány van, hogy a te Wittembergád elbujhatik ám mellette. A csehre, erre a Waszjevicsre is csak azért haragszunk, mert a legszebb gyulafehérvári leány, Zágoni Julianka körül forgolódik. Dehát megsegít bennünket a magyarok Istene és nem lesz szerencséje.

— Remélem, — mondta Thurzó nevetve, mert bár egy fia lelkét sem ismert még azok közül, akikről Homonnay beszélt, mulattatta az ifju jókedvű beszéde.

— Hát te most a nagytiszteletű uram felügyelete alá kerülsz? No, ettől sem kell nagyon megijedni. A nagytiszteletű ur egy kicsit kemény ember, de telve jóindulattal és ha néha-napján megmegkorhol bennünket, attól nem lesz semmi bajunk. Sőt, mivel a korholásra Istenugyse bőségesen rászolgáltunk, bizonyára lelkiépülésünkre szolgálnak intelmei, — ha néha el is engednénk őket. Persze, hogy a nagytiszteletű ur jobban szeretné, ha kegyes fel-

olvasásokra járnánk, vagy jámbor könyveket olvasgatnánk, lelkünk épülésére, de akármilyen kemények is dorgáló szavai, szíve mélyén tudja, hogy „fiatalság bolondság“. Apróbb vagy nagyobb csinyeket megbocsát, másforma dolog — olyan, ami a becsületbe vág — nem történhetik Bethlen Gábor udvarában s ha történnék, azt mi éppen olyan szigorúan elítélnénk és éppen olyan kevéssé találánánk reá mentséget, mint maga a nagytiszteletű Medgyesi Boldizsár uram.

A folyosó végén egy ajtón bekopogtattak és a „szabad“ szó után egy tágas terembe léptek. A nagy terem közepén egy asztal, mely mellett két férfi ült. Őszbecsavarodott haju az egyik, magas fekete a másik, mind a kettő felnézett, mikor a két ifju ember belépett.

— Thurzó János szeretne tisztelegni a Főudvarmester uram ökegyelmességénél.

A magas, fekete haju férfi fölemelkedett és barátságosan nyujtotta kezét a fiatalember felé.

— Hozott Isten, öcsém! A megboldogult édesapád testi-lelki jóbarátom volt, örülök, hogyha itt egyben-másban utadat egyengethetem.

János meghatva szorította meg a főudvarmester, Nalácsi Kristóf uram kezét. A szálás, erős férfi arca csak úgy sugárzott az örömtől, látszott rajta, hogy nagyon szerethette valaha az ifju ember édesapját, kivel ifjuságában együtt vitézkedett Bocskay zászlója alatt.

És most az őszhaju, öregebb emberhez fordult:

— Engedje meg, Nádas Ferenc uram, hogy jóindulatu gráciájába ajánljam megboldogult Thurzó Boldizsár fiát, Jánost, ki most a fejedelem öfensége udvarába jött fel szolgálatot teljesíteni.

S az ifju meglepett tekintetére hozzátette:

— Nagyapád, Thurzó László, már irt nekem rólad. Nagyanyád pedig Medgyesi nagytiszteletű uramnak. Gondunk lesz reá, kedves fiam, hogy testi és lelki jóvoltod semmiben csorbát ne szenvedjen.

És János meghatottan gondolt a két öregre, kiknek áldása, szeretete ide éppen úgy elkísérte, mintahogy vele volt imádságuk, aggodásuk akkor is, mikor ő ott a messze külföldön, Wittembergában tanult.

Most Nádas Ferenc uramra nézett, kiről már nagyapja házában is hallott egyet-mást, mindenekelőtt, hogy a fejedelem egyik legbizalmasabb tanácsosa és első ember a kancellárián.

— Nagyszü ember, — mondta az öreg Thurzó László, —

nagyeszü és nagy kitartásu ember. Hiszem és remélem, hogy híven szolgálja a fejedelem őfelségét, ki ilyen előkelő méltóságra emelte. Esze van hozzá és remélem, a hűségben és igazszívűségben sincs semmi hiányosság. Én különben talán nem is vagyok egészen igazságos iránta, mert sohasem szerettem valami tulontul erősen. Az én számomra tulontul csavaros volt az észjárása. De hát iparkodását, munkáját megáldotta az Isten, annyi bizonyos. Az apjától adósságokkal megterhelt birtok maradt reá s ő azt egy-kettőre kitisztázta. Aztán gazdag Homolay-leányt vett feleségül s most hallom, a felesége hugának, Homolay Borbálának árván maradt gyermekei mellé őt nevezte ki gyámapának az erdélyi kancellária.

— Homolay Biri, — vágott közbe nagyanyó, — édesanyádnak volt jóbarátnéja, Jánoskám. Zágoni Tamáshoz ment feleségül... Bizony, hogy ő is olyan hamar elköltözött, mint az én drága Sáríká. Pedig nem volt szebb leány náluk egész Erdélyországban. Az én Sárím valamivel magasabb, délcegebb járása, de ennek a Birinek meg olyan hangja volt, mint az ezüstcsengettyü...

A jó Isten tudja, miért jutott mindez a fiatalember eszébe, mig Nádas uram előtt mélyen meghajtotta fejét.

Nádas Ferenc, ki ebben az időben a fejedelem egyik legbizalmasabb, legbefolyásosabb embere volt, barátságosan nyujtotta kezét és szíves szóval mondotta.

— Nagyapád, Thurzó László, azok közé az emberek közé tartozik, kikről csak kalaplevéve illik beszélni.

És Jánosnak villámként futott át agyán a pár szó, mit nagyapja Nádas Ferencről mondott és nyomban arra gondolt, hogy ha abban a pár szóban nem is volt semmi becsmélés, ám kalaplevévés sem volt benne, — az bizonyos.

De ez a furcsa, kellemetlen benyomás azonnal szétfoszlott, mert Nádas uram a legnyájasabb, szivesebb szóval mondotta:

— Ül le, öcsém! A hollandus követ még bent van Őfelségénél. Aztán majd be foglak jelenteni és megtudod, mikor kerülhetsz a fejedelem magas színe elé.

És megindult a beszélgetés a két férfi és az ifju között. Erdélyi és külföldi viszonyokról volt szó és Thurzó János láthatta, hogy ugy az udvarmester, Nalácz uram, mint a tanácsos, Nádas Ferenc milyen okos, nagyműveltségű, világlátott emberek. Bizony nem különbek ezeknél a tudós wittembergi professzorok sem. A tanácsos bejárta majdnem egész Európát és nagyon érdekesen tudott tapasztalatairól beszélni.

Ám János csak félfüllel figyelt reá. Arra gondolt, hogy pár nap, de lehet, hogy pár óra múlva az előtt a férfi előtt fog állni, aki Erdélyország sorsát irányítja, kinek szava néha egész Európa sorsára befolyást gyakorol, ki ott ül a titkos, nagy, láthatatlan szövöszéknél, hol végtelenbe nyúló fonalakból szövik, fonják népek, nemzetek, fajok, országok, néha az egész emberiség sorsát.

MÁSODIK FEJEZET.

A fejedelem ott ült nagy íróasztala mellett, mely a kor izlésével ellentétben egyszerű volt és kényelmes. A főudvarmester visszavonult már és János az első pillanatok zavarán átesve, most már bátran, nyugodtan felelt a fejedelem kérdéseire.

Rajzokról és festményekről is ismerte ő már a fejedelem arcát, de most, hogy így az életben látta, mégis új volt számára s szinte ismeretlen. Mintha ugyanaz és mégis más arc lenne. Homloka nagy, szinte tulontul nagy, boltozatos s két barázda huzódik rajta végig. Orra egyenes metszésű, szabályos, s barna szempárjának tekintete komoly, kutató s szomorú. Ő maga olyan nyájas, barátságos, egyszerű. Ugy érdeklődik János nagyapjáról, öreg Thurzó Lászlóról, hogy van, mit csinál, nem készül-e egyszer Gyulafehérvárra s aztán a külföldi viszonyokról, állapotokról kérdezget. Szóba kerülnek a Wittembergában eltöltött évek, tanulmányok és Thurzó János ámulva látja, hogy a fejedelem öfélése az elvont tudományokban és elméleti kérdésekben mennyire otthon van. Mintha csak előadásokat tartana a wittembergai egyetemen.

— Isten hozott, fiam, minálunk, — mondta végezetül. — Reméljük, otthonra találsz udvarunkban, mely ha nem is pótolja egészen az otthonit, mégis csak tested s lelked épülését szolgálja. Sok korodbeli társaddal leszel együtt. Bizonyosan találsz majd jóbarátot is közöttük. Van, aki a tudományok iránt érdeklődik, van, aki a katonáskodást szereti s néhányan az államügyekkel szeretnek foglalkozni. Az emberi érdeklődés s az emberi gondolkodás olyan más és más, lehetetlen, hogy ennyiféle ember között barátot ne találjál. S mire az én koromba jutsz, fiam, megérted, hogy a barátság az emberi élet egyik legnagyobb értéke.)

Egy pillanatra elhallgatott és komoly arca szinte ünnepélyessé vált. Aztán tovább folytatta:

— Ami munkásságodat illeti, szeretném, ha a kancellárián

dolgoznál. Udvarunkban nap-nap után rengeteg idegen fordul meg s a hivatalos tolmácsokon kívül is szükségünk van valakire, aki járatos az idegennyelvű beszédben. Nádas Ferenc uram utmutatása mellett bizonyára sok jeles és hasznos dologgal fogod majd tudásodat, tapasztalataidat gyarapítani.

— Felséges Uram, — és az ifju hangja remegett az izgalomtól — az én lelkemnek nincs más vágya, minthogy Bethlen Gábor vezérlete alatt előre és fölfelé menjek.

A fejedelem keményen, áthatóan nézett az ifju szemébe, mintha szemén keresztül lelkébe akarna nézni. Aztán mintha nem volna tetszése ellen való, mit az ifju ember lelkéből kiolvasott, elmosolyodott. Gyöngé, alig észrevehető mosoly volt, — de mégis a mosoly ritka vendég azon a komoly arcon.

Aztán csöndes, lassu hangon mondta:

— Előremenni? Ebben helyesen teszed, ha nagytiszteletű Medgyesi uram tanácsát és utbaigazítását kikéred. Ő meg fogja veled értetni, hogy mindig előre megy az, aki a jó uton halad. Fölfelé menni? ... Ez is helyes, de csak módjával, okosan, mindig számbavenni a lehetetlent, a lehetségest, erőnk bírását, a körülmények ellentállását. Hiszen ismered a Phaeton meséjét.

És meg sem várva az ifju feleletét, folytatta:

— Hogyne ismernéd — és tréfásan tette hozzá: — te, aki a wittembergi egyetemen tanultál. Hiszen minden latin iskolát járt gyerek ismeri Apollónak, a pogány isten fiának történetét.

— Apolló fia, Phaeton, — folytatta a fejedelem, — egy napon megkérte apját, engedje meg, hogy ő hajtsa fel a nap tüzes paripáit az égre. Hiába magyarázta neki Apolló, hogy a csodaparipákkal csak az ő keze bírhat. Phaeton tovább könyörgött és az apa, — mint rendesen történni szokott — gyöngé volt fiával szemben. Phaeton kezébe vette a nap tűszekerével robogó táltosok gyeplőjét, de azok már az első fogásnál megéreztek, hogy nem az ő Uruk, a napisten hajtja őket. Végirohantak vele a mennyboltozaton, aztán le a földre. Aztán tudod a többit, mi történt? ... Kiszáradtak a kutak, elperzselődött a vetés, megrepedt a föld, halva rogytak le az emberek az elviselhetetlen hőségtől, melyet a megvadult paripák által vonszolt égő napszeker terjesztett maga körül. S bizonyára elpusztult volna az egész világ, ha az Olympuszon trónoló Zeus meg nem könyörül az emberiségen és villámaival le nem sujtja a vakmerő, erején fölüli feladatra vállalkozó Phaetont. Az ifjuságnak előre és fölfelé kell menni, mint ahogy te helyesen jegyezted meg, fiam, de a fölfelé

való röpülésnél mindig gondoljon a pogány isten fiának szomorú történetére.

S mielőtt még Thurzó János felelhetett volna, a fejedelem intett kezével. Vége volt a fogadásnak. Az ifju még néhány köszönő szót rebegett és mélyen meghajolva visszavonult. Tüstént utána a száz városok küldöttségét bocsátották a fejedelem színe elé.

HARMADIK FEJEZET.

Thurzó János már több hét óta bent dolgozott a kancellárián. Foglalkozása nagyon is kedvére való volt. Szeretett könyvekkel, irásokkal bibelődni, idegen nemzetiségű emberekkel tárgyalni.

Idegennyelvű ember pedig bőven volt ez időben Gyulafehérvárott. Jóformán minden állam küldött követet Bethlen Gábor udvarába és gyakran egész Európa sorsára döntő befolyású ügyek itt kerültek tárgyalásra és itt kerültek döntés alá, — itt, a gyulafehérvári fejedelmi palotában.

Jánosnak annál nagyobb öröme volt az idegen nemzetiségű urakkal való tárgyalásban, mert köztük sok tudós, költő, író, sőt művész is akadt.

A kancellária első tanácsosa, Nádas Ferenc uram, mindig nagyon barátságos és szíves volt hozzá és Thurzó János gyakran vádolta magát, hogy nem bír fölmelegedni iránta. Pedig őszintén becsülte és sokra tartotta széleskörű tudását, nagy elméjét, emberekkel való bánnitudását, de sehogy sem birt hozzá úgy közeledni, mintahogy az udvarmesterhez, Naláczai uramhoz, vagy a tudós nagytiszteletű urhoz.

Talán nagyapja szavai éltek lelkében, talán benne szólalt meg valami különös rejtelmes figyelmeztetés, hogy legyen óvatos és tartózkodó ezzel az emberrel szemben? Igazán nem tudott számot adni a dologról még saját magának sem.

Gyulafehérvárott mindenki csak a legnagyobb tisztelettel beszélt a hatalmas és befolyásos tanácsos urról. Felesége halála óta, mintha teljesen két gyámoltjának (neki nem voltak gyermekei) szentelte volna életét. Mindenki mondta, hogy a Zágony-gyerekek szerencsések voltak a szerencsétlenségben. Ha már Isten kifürkészhetetlen akaratából el kellett veszíteni szülőiket, jobb, lelkiismeretesebb gyámra nem igen találhattak volna, mint Nádas Ferenc uram.

— Hát akkor én vagyok a hibás, ha nem tudom érdeme szerint megbecsülni, — gondolta magában János, ki ha egyedül volt is, sokat foglalkozott Nádas Ferenc alakjával. Aztán elővett egy most érkezett érdekes latin könyvet és lapozgatni kezdett benne.

Az ajtó hirtelen kicsapódott és Homonnay Domokos lépett be a kancelláriába.

— Ugyan, János, ne ülj egész nap a dohos könyvek között, mert végre még magad is megdohosodol. Gyere inkább velem az udvarra, összegyültünk jó egynéhányan, hogy a holnapi ünnepséget megbeszéljük.

János — mi tagadás — sajnálta az érdekes könyv olvasását abbahagyni, de azért kénytelen-kelletlen mégis fölállt. Lehetetlen ennek a mindig jókedvű Homonnaynak ellentállni.

Mikor a folyosón kifelé mentek, egy nyulánk, fiatal legényke jött velük szembe. Csakhogy éppen megbiccentette a fejét, aztán odaszólt Homonnaynak:

— Itt van a gyámapámuram a kancellárián?

Homonnay bólintott, aztán karonfogta Jánost és tovább-sietett.

Jánosnak azonban megdobbant a szíve. Ahogy a fiatal legény hangját meghallotta, rögtön megismerte. Hiszen ez a csengettyűhangu szép leány testvére.

— Kiállhatatlan fickó, — jegyezte meg Domokos, mikor a fiu már bekanyarodott a folyosón. — Éretlen, akár a zöld szilva. És olyan magasán tartja az orrát, mintha az eget akarná kifurni. Hanem a nénje, bezzeg, ő egészen más. A legbájosabb leány nemcsak Gyulafehérvárott, de egész Erdélyországban... Persze, ha nem kuksolnál naphosszat a kancelláriában, akkor láthatnád...

Nem fejezte be a mondatot, csak legyintett egyet lemondóan kezével.

— Azt hiszem különben, hiába néznéd velünk együtt, mert...

Hirtelen elharapta a szót, nem tartván tanácsosnak a témát folytatni. Inkább Gergőt szidta.

— Hanem ezt a Gergőt senki sem állhatja. S bizony Isten, ha nem néznénk a gyámját...

— Ki a gyámjuk?

— Hát ki más lenne, mint a te szellemi vezérelőd, Nádas Ferenc uram.

Jánosnak már éppen a nyelve hegyén volt, hogy neki ugyan nem, de aztán meggondolta mégis a dolgot s inkább lenyelte a mondókát. De a véletlen úgy hozta magával, hogy a fiu után a leánnyal is találkozzék. Hogy ott állt pajtásaival az udvaron s a

holnaputáni ünnepségről beszélgettek, néhány lovas üggett feléjük. Mindössze nyolcan voltak, négy nő és lovászaik s köztük az ezüstcsengetyűhang tulajdonosa. János rögtön felismerte, pedig csak egyszer látta. Fekete ruha volt rajta, tiszta fekete, csak éppen a nyakát szegélyezte egy kis szürke prém. Egyenesen ült meg a lovat, karcsu nyakát kissé előre nyujtva. A kapu előtt megállt a kis csapat és a lovászok lesegítették a lovasnőket a nyereg-ből. A leány is lelibbent, könnyedén, kecsesen, kis csizmás lábával a lovásza hatalmas, izmos tenyerébe lépve. Ő is ráismert Jánosra. Keskeny arca egy pillanatra gyengéden elpirult s aztán barátságosan biccentett egyet felé fejével a fiatalember tiszteletteljes köszöntését visszonzva.

Közben az udvarmester felesége, Nalácziné asszony is lekászolódtott a lóról s az ifjak rögtön körülvették a derék asszonyságot, a legkülönbözőbb kérdéseket intézve hozzá az ünnepélyre vonatkozólag.

— Óh, mi már régi ismerősök vagyunk, — mondta a fiatal leány, mikor az udvarmester felesége bemutatta Jánost. — Bizony, úgy nézzenek reá, hogy ő mentette meg a himzésemet, melyen már egy fél éve dolgozom, a szél veszedelme elől.

Aztán Homonnayhoz fordult:

— Nem látták Gergő öcsémet?

A rossznyelvű Drágffy meg nem állhatta, hogy így ne feleljen: — Sajnos, igen.

— Óh maga csufnyelvű ember. Néném, szidja össze Drágffyt, — fordult a udvarmester felesége felé.

— Miért, Juliankám?

— Mert megérdemli. — És tréfás szigorúsággal huzta össze szemöldökét.

— Megálljon, ha még egyszer ilyen rosszul viseli magát, akkor én fogom megbüntetni, én sajátkezűleg.

Ebben a pillanatban Nádas Ferenc uram jött le a lépcsőn. Képzelt volt-e, vagy valóban úgy történt? János maga sem tudta, de az volt az érzése, mintha Julianka egy pillanatra, csak egyetlenegy szemrebbenésnyi időre, összerázkódnék.

Nádas Ferenc uram szeretetteljes arccal közeledett a fiatal leány felé és gyöngéd hangon kérdezte:

— Nem fáztál meg, Juliankám, édes gyermekem? Melegebben kellett volna felöltöznöd ebben a csálóka tavaszi időben.

János figyelmesen nézte a Julianka kíséretében lévő társaságot.

Nalácziné asszonyomon kívül még két fiatal leány is volt köztük, három fiatal férfi, akiket már látásból ismert is Thurzó János, de a negyediket, ki közvetlenül Julianka mellett lovagolt, még eddig sohasem látta.

Nagy, magas, tagbaszakadt férfi volt, erősen vörösarcu, haja világosszöke. Thurzó nem tudott magának számot adni érzéseiről, de talán még soha életében nem látott ilyen ellenszenves arcot.

— Ki ez, nem ismered? — kérdezte Homonnay Domokostól.

— Wasziljevics Engelbert, a brandenburgi cseh követ unokaöccse, — felelt Homonnay kedvetlenül.

— És mit keres itt Gyulafehérváron?

Homonnay vállat vont.

— Mit tudom én? Talán a többi udvarokból már kikopott. Itt is általános utálat veszi körül.

— Dehát akkor mit akar itt mi köztünk? — és most már fojtott indulattól remegett a fiatal Thurzó hangja.

Homonnay bosszusan felelt:

— Tőlem kérded? Én nem vagyok a jeles lovag bizalmasa. Különben lehet, hogy nincsenek is rossz céljai, — egyszerűen gazon szeretne házasodni.

— Csak talán nem gondolod? — kiáltott fel Thurzó János megdöbbenve.

Homonnay azonban nem akarta tovább folytatni ezt a témát.

— Hogy én mit gondolok, mit nem, az ebben a dologban igazán mellékes. Különben is siessünk, a fiuk már várnak bennünket.

*

A fejedelem leült íróasztala mellé és fejét kezére hajtva, maga elé bámult. Már nem azt a kis miniatűr festményt látta, de az egész multat, mely valami titokzatos varázspálca suhintására minden szépeséges és gyötrő emlékével egyszerre megelevenedett.

Látta magát, mint fiatal legényt Bocskay fejedelem udvarában. Akkor, alig tizenhétéves korában ismerte meg az elárvult Károlyi Zsuzsannát. Hogy jött ez a szerelem? Maga sem tudná megmondani. De jött, mert jönnie kellett. Mint minden igazán nagy és szép dolog, egyszerűen és mégis titokzatosan, mint ahogy

a tavasz megérkezik a földre. S mennyi mindent jelentett ez a szerelem a fejedelem életében. Édes melegséget adott neki a sok sulyos munka, az országos gondok közepette, melyek Bocskay halála után a könnyelmű Báthory Gábor fejedelemsége alatt olyan hamar rászakadtak. S mikor a zsarnok Báthory Gábor kiüldözte Erdélyországból, azt, akinek trónját köszönhette, Zsuzsánna, a legnemesebb szívű élettárs bátorította, vigasztalta Bethlent. Az élet minden megpróbáltatása közepette ott állt mellette szeliden és mégis erősen, soha el nem csüggedőn, soha kétségbe nem esőn, a Gondviselés ellen soha nem lázadozón.

És a sors mégis úgy akarta, hogy Zsuzsánna ne lehessen élettársa oldalán, mikor Bethlen a szétzilált Erdélyország ügyeit kezébe véve, birodalmában rendet, jólétet teremt, az ország területét megnöveli és Európa legjelentősebb államai sorába emeli. A sors úgy akarta, hogy Zsuzsánna ne élvezhesse ki a dicsőség és hatalom-adta boldogságot férje oldalán, hogy fiatalon, élete virágjában távozzon el az élők sorából.

A fejedelem még mélyebbre hajtotta le fejét. Zsuzsánna szavaira emlékezett, amint szeliden mondja:

— Nem szabad zugalódni Isten akarata ellen. El kell fogadni alázattal a jót is, a rosszat is, mert minden az Ő kezéből származik.

Tizenkét esztendő telt el Zsuzsánna halála óta... Fiatal ember volt, mikor elvesztette, most már élete delelőjét tullépett férfi. Tizenkét év!... Hosszu idő, nagy idő... S az évek, akár az ügyeskező orvosok, a legfájóbb, a leggyötrelmesebb sebeket is bekötözik és lassan-lassan meggyógyítják...

És a fejedelem lehajtott fejjel halkán mormolta: Tizenkét év!... És lelki szemei előtt megjelent egy másik arc. Láta a mély, zöldeskék szempárt, mely csillogó volt és áthatolhatatlan, mint a drágakő, látta a szép szabályos arcát, a dusvörhenyesszőke haját s Zsuzsánna képe egy pillanatra messzire távolodott. Hangját is hallotta, mély, bugó hangját, mely olyan más volt, egészen más, mint Zsuzsánna szelid, halk szava.

— Hát szabad, — suttogta a fejedelem kinzottan és tépelődve, — hát szabad tizenkét esztendő után újra szerelemre gondolni? — ... Oh mennyit küzdött ez ellen az érzés ellen. De gondolatai, érzései, álmai egyre süröbben röptültek messze idegenben a szép brandenburgi hercegnő felé. Egyre gyakrabban jelent meg szemei előtt szép, nyugodt szabályos arca az aranyvörös hajkoronával.

— Hát szabad-e, lehet-e? — Ez a kérdés gyötörte már hosszú hónapok óta. S most ki tudja, talán Zsuzsánna arcképétől várt feleletet... De a keskeny női arc némán, a régen elköltözöttek titokzatosságával nézett reá vissza és a fejedelem újra elkezdte fárasztó, gépies sétáját fel és alá a nagy dolgozószobában.

NEGYEDIK FEJEZET.

Kora tavasz volt, mikor János a fejedelem udvarába érkezett. Most már őszbe hajlott az idő, a fák levelei más és más, arany-sárga és vörhenyesbarna árnyalatban pompáztak az őszi nap-sütésben.

Este volt. A fejedelmi palota nagy termei fényes gyertya-világosságban usztak. A fejedelem unokahugának, Rédey Zsófiának eljegyzését ünnepelték.

Julianka és János egy nagy pálmafa alatt ültek egymás mellett a sarokban s beszélgettek. Annyi mondanivalójuk volt egymásnak. János otthonáról beszélt, a két öreg emberről, nagyanyóról és nagyapóról, kiket most egy hete látogatott meg három napra. Tovább nem maradhatott, mert szükség volt reá az udvarnál.

A fejedelem egyre jobban és jobban megszerette a csendes, komoly, egyeneslelkű fiatalembert. Éles szeme hamarosan észrevette, hogy Jánost a vadászatoknál, táncmulatságoknál (bár alkalomadtán ezekből is szívesen kivette a részét) sokkal jobban érdeklik a közügyek. De akit a fejedelem kedvelt, attól kívánta a legtöbbet. S így aztán Jánosnak is sok dolga akadt a kancellárián.

— Milyen jó dolga is van kegyelmednek, János. A fejedelem öfelsege kedveli, a munka nem fáradtságot, de örömet jelent és ha elfáradt, odahaza, az öregeknél, csendes, meleg otthon várja.

Julianka hangjából valami titkos szomorúság csendült ki. János figyelmesen nézte a keskeny, bájos arcomskát, mely mostanában mindig sápadt volt és lehangolt.

— Julianka, valami bánat gyötri?

A leány sápadt arca elpirult:

— Nem, nem, semmi bajom sincs. De hogy is jut ilyesmi kegyelmed eszébe?...

— De igen, én érzem Julianka, hogy valami baja van. Miért nem akar megbízni bennem? Hiszen tudja, hogy én hűséges, igaz barátja vagyok és az is maradok, mindig, életem végéig...

— Tudom, — felelt a leány és lehajtotta fejét. — Tudom. Érzem. Kegyelmedben megbízhatom. Bár mindenki így bizhatnék. — S aztán, mintha megijedt volna attól, amit mondott, gyorsan hozzátette:

— De igazán mondom, hogy semmi bajom sincs. Csak néha megtörténik, hogy az ember minden különösebb ok nélkül kicsit szomorú... Majd elmúlik... — S erőltetett, fájdalmas mosollyal nézett a fiatalember arcába.

— Én nem erőltetem a bizalmát Julianka, — mondotta csendesen János. — Én csak arra akarom kérni, hogyha bárhol, bármikor szüksége lenne valakire, csak egyetlenegy szót kell szólnia és én ott leszek...

— Köszönöm, — mondotta a leány és olyan halk volt a szava, mint a lehellet.

— Hát itt vagy, gyermekem? Már mindenfelé kerestelek. — Nádas Ferenc uram állott előttük az udvarmester feleségével. A derék asszonyság arca ragyogott a gyönyörűségtől.

— Milyen szép a menyasszony, ugy-e? — lelkenedett. — S hát a vőlegény, milyen szép szál legény!...

S amint négyesben felfelé haladtak a termen, odasugta Jánosnak, a fejedelem karosszéke mellett elhaladva:

— Még őfelsége is milyen vidáman beszélget a nagytiszteletű urral. Pedig az ő arcán ritka vendég a mosoly.

— Bizony, akire ugy ránehezednek a súlyos országos gondok, aki levette nemzete válláról a terhet s a magáéra tette át, annál nem is csoda, hogy komoly az arca, — vélte Nádas uram.

Ebben a pillanatban az udvarmester lépett a kis csoporthoz, mellette az újonnan kinevezett francia követ.

— A fejedelem őfelségéről beszélgettünk éppen, — mondta Nádas uram, az udvarmester és a követ felé fordulva. — Hogy mennyi minden nyugszik vállain s ő sohasem fárad bele a rengeteg munkába.

— Valóban, őfelsége munkabírása bámulatos, — mondotta a francia követ udvariáisan. — S amint hallottam, felette zilált viszonyok után ragadta magához a kormánypalcát és mégis rövid időn belül sikerült rendet teremtenie.

— Azt csak mi tudjuk igazán, akik átéltük, hogy milyen szörnyű időszak volt a szerencsétlen Báthory Gábor uralkodása — mondta Nádas uram. — S én, aki mindenemet a fejedelem önagságának köszönhetem, mert büszkén vallom, hogy az ő jó-sága nélkül semmi sem lennék...

János nem figyelt a beszélgetésre, Juliankához hajolt:

— Julianka, szabad egy táncot kérnem?...

— Én nem tudom... Ferenc bátyám... biztosan akart valamit, azért keresett...

— No hát akkor tőle magától kérünk engedelmet, — mondta János vidáman.

S azzal már Nádas Ferenchez fordult.

— Urambátyám, el szeretném vinni Juliankát egy fordulóra. De nem akar jönni, amíg engedélyt nem kap reá.

— Hát persze, hogy szabad, miért ne szabadna? Csak vigyázz lelkecském, hogy ki ne melegedj nagyon tánc közben. És a forduló után majd gyere vissza, mert lovag Wasziljevics is régóta szeretne veled egyet táncolni.

Nádas uram hangja édes volt, akár a méz és udvarmesterné asszonyom meghatottan sugta oda férjének:

— Milyen aranyshivü gyám!

— Igen — felelt mogorván Naláczi — csak ezt a Wasziljevicset küldené a pokolba.

János gyengéden átkarolta Julianka derekát. Ugy ringatództak, keringtek a zene ütemére.

— Wasziljevics lovag, — kérdezte hirtelen János. — Csak nem az a nagyfejű, vörösképű cseh?

— De igen. Ő az.

— Hát most vele fog majd táncolni? De hiszen már többször táncolt vele, ma este pedig...

— Nézze csak, milyen gyönyörű ékszerei vannak Apor Kristófnénak, — vágott gyorsan közbe Julianka. — Ott táncol Homonnayval. Jobbra mitőlünk.

— Igen, látom Julianka, de Apor Kristófné ékszereinél is sokkal jobban érdekel, hogy...

Megint csak nem fejezhette be a mondatot, mert Julianka reánézett s annyi szomorúság remegett tekintetében, hogy János inkább elhallgatott.

Aztán a zene is elhallgatott és János visszavezette táncosnőjét Nádas uramhoz. Wasziljevics Engelbert, ki szemmeláthatólag már jól felhőrpíndhetett az udvari nehéz borokból, türelmetlenül várta a fiatal leányt.

És Thurzó János legnagyobb bosszuságára csak hajnal felé tudott megint összekerülni Juliankával. A leány nagyon sápadt volt és szép, finom fejét busan csüggesztette le. Ott volt közelében

a cseh lovag is, ki egy nagy társaság közepette mesélte vitéz harci- és vadászkalandjait. Julianka némán, lehajtott fejjel ült helyén, Homolay gunyos megvetéssel vonogatta vállát, Gergő pedig utálkozó arccal nézett el a lovag feje felett. Az igazat megvallva, János sohasem találta olyan rokonszenvesnek Julianka öccsét, mint ebben a pillanatban.

Nádas Ferenc is ott ült a többiek között és János csak rajta csodálkozott. Hogy lehet, hogy ez az okos, világlátott ember nem érzi ki a cseh hangjából a dicsekedést. Mert hiszen olyan figyelmes, odaadó arccal hallgatja minden szavát, mintha csak a szentírásból idézne.

— De milyen sápadt vagy ma Juliankám... Csak nincs valami bajod? — kérdezte a szép Apor Kristófné és gyöngéden a leány vállára tette keskeny, fehér kezét.

— Oh dehogy, semmi bajom sincs — mondotta Julianka mosolyogva, de ez a mosoly nagyon erőltetett volt.

— Pedig bizony pópista színben vagy lelkem, — csóválta fejét Nádas uram. — Nem fáradtál ki nagyon a táncban? Ha úgy gondolod kicsikém, haza is mehetünk.

— Hát hiszen az idő hajnal felé jár már, — mondotta Aporné, — s a fejedelem őfelsége is visszavonult.

Julianka bucsuzóul odanyújtotta kezét Jánosnak. A fiatal-ember megkérdezte:

— Ha megengedi, lekisérem a koci elé.

Nádas Ferenc arcán mintha valami árnyék suhant volna át, de csak futólag, de csak egy pillanatra, alig lehetett észrevenni.

Aztán Gergőhöz fordult:

— Gergő fiam, hozd be a nénéd köpenyét, nehogy megfáz-zék. Odakint az öltözőben biztosan hidegebb lesz.

S mikor a fiu elment, szinte restelkedve, mint akit egy gyöngeségen kaptak rajta, fordult Apornéhoz:

— Vigyázni kell a lelkemre, a drága Juliankámra. Olyan könnyen meghűti magát szegényke. — Néhány perc múlva aztán vissza is jött Gergő a köpönyeggel. Lovag Wasziljevics ugrott volna már, hogy rásegítse, de Gergő olyan komor pillantással mérte végig, hogy jobbnak látta félreoldalogni. Lent a kapuban Julianka odanyújtotta Jánosnak kis gyermekkezét és édesen, melegen arcába mosolygott. Aztán becsukódott mögötte az ajtó, de János szíve sokáig dobogott még ennek a mosolynak édességétől.

Visszament a bálterembe, de egyszerre üresnek, unalmasnak, semmitmondónak látta. Pedig Apor Kristófné, Erdélyország legszébb asszonya még ott volt, ott a karcsutermetű, érdekesarcu Somlyó Julia, kinél, úgy mondják, elmésebb társalgó nem igen akad, a zene is éppen úgy szólt, a párok is éppen úgy hajladoztak és mégis egyszerre az egész mulatság céltalan, üres lett, hogy az édes, sápadt, kis arcot nem láthatta.

*

És a fejedelem újra csak járt fel és alá szobájában. Éjfélután visszavonult a mulatságból. Egyedül akart lenni, egyedül, a kinzó gondolatokkal, kétségekkel. Egyedül akart lenni, hogy újra és újra elszuttoghassa:

— Hát szabad-e? Hát lehet-e? ...

Úgy tetszett, hogy végtelen messziről, átszűrődött hozzá a muzsika hangja... Mulatnak. Táncolnak. Jókedvűek. S ez így is van rendjén. A fiatalságnak életszükséglete a vidámság, az öröm... S ki tudja, talán neki, az években előrehaladott, fáradalmakban és tapasztalatokban megviselt embernek is szüksége volna a mosolyra, a derűre, egy meghitt, bizalmas, szerető élet-társra... Lehet...

Odakünről behangzott a zene és a fejedelem soha ilyen egyedülvalónak, ilyen magányosnak nem érezte magát.

Kiment a hálókamrájából és átment a tágas dolgozóterembe. Az ablakhoz lépett és félrehuzta a nehéz bársonyfűggönyt. A hajnal bágyadt világossága beömlött a széles ablakon és összekeveredett a nagy kandelláberekben égő gyertyák fényével.

A fejedelem ebben a pillanatban arra gondolt, hogy itt a döntő perc, el kell határoznia magát... Vagy lemond örökre és magányosságban él tovább, mint ahogy élt felesége, a jó, a szép, a szelid Károlyi Zsuzsanna halála óta... Vagy pedig? ... Hiszen Katalin hercegnő sem várhat reá, ott Brandenburgban.

És Bethlen Gábor lassu léptekkel odament íróasztalához és megint csak elővette azt a kis miniatűr festményt, első feleségének, a jó Zsuzsannának képét. Sokáig nézte, szomorú, fátyolos szemmel. Aztán lehajtotta fejét, gondolkozott.

Vajjon mire gondolt? A múltra, a jövőre, arra a sok öröme és fájdalomra, mely elválaszthatatlanul összeforr, egymásba bonyolódik, melynek élet a neve.

Sokáig ült így, némán, magába roskadtan. Aztán egyszerre fölemelte a fejét. Megint a kis miniatűrképre nézett, mintha Zsu-

zsanna tekintetéből olvasná ki a feleletet. Feleletet a kérdésre, mely olyan régen gyötri szívét, emészti lelkét.

Fölállt és halkán, ünnepélyesen mondta:

— A halottaké a végtelenség. Nekünk, élőknek pedig előre kell menni!

Néhány percig még ottmaradt az íróasztal előtt, aztán fölállt, bement hálósobájába, egy kis kulccsal elzárt fekete ébenfaládikóból kihuzott egy sötét bőrbe kötött könyvet s beleütötte a tollát a kalamárisba, mely mindig ott állt ágya mellett egy kis asztalon.

És kemény, határozott betűkkel írta:

„Az Ur 16-ik esztendejének, szeptember havának 27-ik napján.

— A halottaké a végtelenség, nekünk, élőknek pedig előre kell menni.

Jövő héten indulok Brandenburgba Katalin hercegnőt mátkámul eljegyezni...

ÖTÖDIK FEJEZET.

Másnap kora reggel már az íróasztal mellett ült a fejedelem. Levelet írt. És még azon délelőtt elindult sürgős futárja Brandenburgba e levéllel, melyben Bethlen Gábor bejelenti, hogy a jövő hét vége felé ő maga is elindul, hogy Katalin hercegnő kezét személyesen is megkérhesse.

Aztán magához hívatta az udvarmestert, Naláczai István uramat, hosszasan tárgyalt vele és az udvarmester még aznap tudtára adta Jánosnak és néhány nemes ifjunak, hogy készüljenek, mert a fejedelem őfelsége őket szemelte ki brandenburgi útjára kíséreiül.

S a városban, noha biztosat csak az udvarmester s a fejedelem néhány bizalmasa, meg nagytiszteletű Medgyesi uram tudtak, megindult a suttozás.

Vajjon mi lehet a fejedelem célja? Házasság? Ugyan, legyintettek kezükkel az öreg nénik az ozsonna-asztalok mellett (ők szeretik legjobban a pletykát), ha a fejedelem megházasodik, legalább is királyleányt vesz el, ha nem a császáret. Mert hozzáadná az is két kézzel az övét, ugy biz ám, hugomasszony. — De hogy házasodik, esze ágában sincs a házasság, — mondották mások, — egész más dolgot forgat az eszében. A herceg legkisebb gyerekét akarja örökbe fogadni. — No még csak az kel-

lene, szörnyüködtek néhányan erre a beszédre. Idegen vér? Itt Erdélyországban? Ha már gyereket akar örökbe fogadni a fejedelem, hát van elég becsületes magyar ember, válogasson azoknak a gyerekei között: punktum.

Igy szötte, szövögette a pletyka, akár egy óriási pók, sokszínű szálaít. Mindenki mást mondott, mindenki másként tudta a dolgot s a fejedelem közben szépen csendesén készülődött kísérőivel együtt a nagy utra.

Jánosnak jól esett a fejedelem bizalma, a megtiszteltetés, hogy ő is elkíséri a messzi utra, ám azért mégis kedvetlen volt. Még az örökké vidám Homonnay Domokos tréfái sem tudták jobb kedvre deríteni.

Szeretett volna Juliankával beszélni, de a fiatal leány az ünnepély óta egyáltalában nem mutatkozott az udvarnál. Egyetlen egyszer találkoztak az ünnepély óta. Julianka sápadt volt s mint ha kerülte volna, hogy egyedül maradjon és négy szemközt beszéljen a fiatalemberrel. János, valahányszor csak tehetett, mindig el-elsétált házuk előtt — de hiába. A bájos barna fejecske nem kandikált ki az ablakból, mint azon a napon, mikor ő Gyulafehérvárra érkezett. Pedig úgy érezte, hogy okvetlenül beszélnie kell Juliankával. Hogy mit akar neki mondani? ... Sokat, nagyon sokat ... Mindent ... Azt, hogy szereti. De hát Julianka nem tudná mindezt? ... Lehetetlen, hogy ne érezné az ő nagy szerelmét ... S ha igen, akkor ... akkor neki kellene közelednie mégis, neki kellene néhány bátorító szót mondani ... És János, ha erre gondolt, elcsüggedt.

De aztán megint úgy érezte, hogy mégis csak el kell mondani szóval mindazt, ami szívért nyomja. Hiszen Julianka olyan félénk. Szinte olyan még, mint a gyermek ... Elmondani? ... De hát mikor ... Ezelőtt hetenként háromszor-négyszer is találkoztak. Most ... teljesen bezárkózik. János egyszer érdeklődött az udvarmesternőnél.

— Szegény kislány, — mondta a derék asszonyság sajnálkozó hangon. — A bálon meghűthette magát, mert azóta folyton betegeskedik. Marika unokahugom tegnap látogatta meg. Azt mondja, pápista színben van a szegényke. Nádas uram tüstént doktort hívatott hozzá s a doktor pihenést ajánlott, csendet, nyugalmat ...

Aztán mosolyogva tette hozzá:

— Ej, ej, ki hitte volna, hogy öcsémuram ennyire érdeklődik a kisleány iránt.

János zavarba jött.

— Nem érdeklődöm... azaz, hogy... mint Nádas uram gyámleánya iránt is...

Igy ötölt-hatolt zavartan, de a jószívü udvarmesterné, aki-nek egyetlen szenvedélye a beszéd volt, szerencséjére tovább beszélt.

— Nádas uramat említette öcsém? Szegény feje úgy aggódik a kislány miatt, pedig a doktor váltig mondja: nem komoly a dolog. Fiatal lányoknál sohasem tudhatja az ember: még az is lehetséges, hogy szerelmes valakibe... Hát hiszen annyi biztos, hogy jól jár az, akihez hozzámegy. Szép leány, nagy vagyon.

János csak félfüllel hallgatott oda. Egész másfelé jártak gondolatai.

Julianka gazdag leány?... Neki ez mindeddig eszébe sem jutott. Pedig hát gondolhatta volna. Ők laktak a legszebb, leguribb házban egész Gyulafehérvárott. Ki tudja, milyen nagyra-törő tervei vannak vele Nádas uramnak, s biztosan nem nézné jó szemmel, ha ő, az ugyyszólván vagyontalan fiatalember, megkérné kezét...

Juliankával hát nem találkozott János, de annál többet látta lovag Wasziljevicsét. A cseh ritter egész nap ott ténfergett az udvarnál, bár senkisem látta szívesen.

Vérfagyasztó harci és vadászkalandokkal szórakoztatta hallgatóságát. Ezeknek a tüneményes kalandoknak természetesen mindig ő, Wasziljevics lovag volt rettenthetetlen hőse.

János, ki az első pillanattól kezdve megmagyarázhatatlan ellenszenvet érzett a cseh lovag iránt, csöndes undorral hallgatta a hazug dicsekedéseket. Néha azonban nem tudott uralkodni magán és felugrott az asztaltól, hol a cseh lovag történeteket adott elő, hozzátévén, hogy hány uri, előkelő kisasszony epekedett érte, de ő, a kőszívü Engelbert hagyta, hogy sorvadozzanak, mert újabb országokban újabb diadalok várták.

— Te, ezt én már nem birom tovább, — mondta Thurzó János Drágffynak és Homonnaynak, akik utánajöttek, mikor hirtelen felugrott az asztaltól és otthagytá a társaságot. — Én egyszer még belevágok az öklömmel az arcába...

— De János, mi a bajod? — kérdezte Homonnay Boldizsár, szinte ijedten.

És most hirtelen eszébe jutott, hogy ma délután, mikor a piactér felől hazajöttek a palotába és János meglátta Wasziljevicsét a Nádas Ferenc uram emeletes, erkélyes házából kijönni, akkor is ilyen furcsán eltorzult az arca!

— Nem birom ezt az örökös hencegést, ezt a folytonos hazudozást.

Drágffy vállat vont.

— Ugyan kérlek, nem is értem, miért kell ezen bosszankodni? Wasziljevics lovagnál a fantázia egyenes arányban nő az elfogyasztott szeszes italok tömegével. Mert hiába irigykedsz reá, János fiam, azt nem fogod letagadni, hogy inni, meg hazudozni tud a derék lovag. De hát a mi fejünk fájjon emiatt is... Végeredményben semmi nagyobb becsületbevágó dolgot mi róla nem tudunk. S ha az udvarmester, Naláczi István uram türi, sőt Nádas Ferenc tanácsos uram a házába beereszti, holott az ő házában fiatal leány van...

János még sapadtabb lett és azt mondta fáj a feje, s nem ment vissza a mulató ifjak közé, hol a lovag zavartalanul folytatta középkori époszba illő hőstetteinek és kalandjainak felsorolását.

— Beszélnem kell Juliankával, — mondta János elszántan magában és most már tudta, hogy nem fog addig Brandenburgba elindulni, míg a fiatal leány meg nem mondja neki, amit megtudni most mindennél fontosabb volt Thurzó Jánosra nézve.

*

Különös véletlen, hogy Wasziljevics Engelbert neve sokkal előkelőbb helyen is előfordult. Naláczy István este ugyanis, mikor a fejedelem rendelkezését végighallgatta, hirtelen odavetette:

— Wasziljevics lovag azzal az alázatos kéréssel járul felséged színe elé, hogy felséged elutazása előtt még itt az udvarnál tiszteleghessen.

— Nagyon el vagyok foglalva, — mondta Bethlen kurtán. — Ha valami kívánsága van, terjessze kegyelmed, vagy a kancellária elé.

— És hogyan járjunk el kívánságával szemben — érdeklődött az udvarmester.

— Amennyiben lehetséges, teljesítsék. Nagybátyja miatt, ki hűséges jó emberem.

— Azt hiszem, — mondta Naláczy uram óvatosan, tapogatózva, mivel látta, hogy a fejedelem nincs tulontul jó kedvében, — ez a cseh lovag szeretne nálunk letelepedni.

— Ez igazán felesleges — felelt a fejedelem. — Nem kívánom Wasziljevics lovagot állandóan közelemben látni.

— Pedig hát olyasmire is célozgatott, hogy hősi kalandjai után szívesen elvenne egy szép erdélyi kisasszonyt feleségül.

— Remélem, hogy a szép erdélyi kisasszonyoknak jobb izlésük van, — vetette oda Bethlen kurtán. — Hiszen már régen tudtára adattam volna, hogy feleslegesen lebzsel itt udvarunkban, ha nagybátyját nem nézném. De a derék, becsületes cseh főurnak nem szeretnék bosszuságot okozni. Különben a brandenburgi udvarnál ugyis találkozom az öreggel és ott majd szóba hozom öccse dolgait.

Naláczy uram is sietett kijelenteni:

— Hiszen végre egyebet nem igen lehet felhozni ellene, minthogy az italt meg a kockajátékot módfelett szereti. Az igazságot pedig gyakran összekeveri azzal, hm... hm... ami nem az.

A fejedelem egy cseppnyit elmosolyodott.

— Éppen elég baj. Éppen elég... És ez az a baj, melyből a legtöbb rossz származik.

Aztán meglegelésvén lovag Wasziljevicset, más tárgyra tért át, kiadta rendeleteit és utasításait a másnapi fogadtatásokra vonatkozólag és megbizta az udvarmestert az utiterev részletes kidolgozásával.

HATODIK FEJEZET.

Thurzó János elhatározta, hogy bármi történik is, a brandenburgi utazás előtt okvetlenül beszélni fog Zágoni Juliankával. Néhányszor érdeklődött is Aporné asszonyomnál, aki jó barátságban volt Juliankával, hogy tehetné-e tiszteletét Nádas uraméknál, de Aporné mindig azt a választ hozta, hogy Julianka gyöngélikedik és Nádas Ferenc uram úgy találja jónak, hogy egyelőre senki se zavarja gyámleányát.

Már arra is gondolt, hogy Gergőt szólítja meg, mert valahogy sohasem tudott igazán haragudni erre a gögös, fennhéjázó fiúra. Nagyon hasonlított Juliankára s ez már magában véve elég volt arra, hogy ne ítélje meg szigorúan a gyerek-ifju éretlenségét. Azonfelül mintha Gergő is megváltozott volna az utóbbi időben.

Talán Julianka betegsége bántotta, vagy neki is volt valami baja? Sápadtan, szinte megtörve járt-kelt és merészen felvetett feje, gögös, dacos tekintete, mintha állandóan a földön keresett volna valamit, amit elvesztett.

Igy látta gyakran Thurzó János és mindig készült arra, hogy megszólítja, de valahogy mégsem tette.

Egy délután azonban hirtelen bátorságot vett magának és befordult az emeletes szürke ház kapuján.

— Zágoni Gergely urfi nincs itthon? — kérdezte a hajdutól.

— Éppen most ment ki, — mondta a hajdu tisztelettudóan — és ha a tekintetes urfi meg akarja várni...

S azzal már vezette is fel a lépcsőn.

Egyszerű, de kényelmesen berendezett szobába léptek s a hajdu egyedül hagyta a látogatót Gergő szobájában.

Thurzó János zavartan nézett körül. Tisztában volt azzal, hogy cselekedete még a tolakodásnál is sokkal több.

S ha Gergő gőgös, fitymáló tekintetére gondolt, a vér az arcába szökött. Vajjon, hogy fogja a hetyke urfi őt, a váratlan, kéretlen látogatót fogadni? Le sem ült a szobában, az ablakhoz lépett és lenézett a gyulafehérvári piacra, melyen ma hetivásár lévén, nagy volt a sürgés-forgás.

Az ajtó egyszerre kinyílt és János hallotta az édes, ezüstcsengő hangot, mely még álmában is fülébe csengett.

— Gergő, szeretném neked még megmondani...

A fiatalember hirtelen megfordult, a leány sápadt arcocskája teleszőkött vérrel és felkiáltott:

— Szent Isten! Hogy kerül kegyelmed ide?!

A hangban volt egy kis ijedtség és sok-sok öröm.

— Megbocsásson Julianka, — mondta János halkán és közelebb lépett a leányhoz, — de erőszakos, csalárd módon, mint betörő állók én itt. Gergőt akartam megkérni, segítsen nekem abban, hogy beszélhessek hugommal. De a jó Isten úgy akarta, hogy most így szembekerüljünk egymással, hát...

A leány kipirult arca lassanként megint halvány lett. Maga sem tudott róla, szívére szoritotta keskeny kis kezét.

— Julianka, tudja, hogy most Brandenburgba utazom a fejedelem öfelségével. De mielőtt elindulnék meg kell kérdeznem...

— Semmit se kérdezz, éntőlem semmit! — kiáltott fel a leány és halálos félelem remegett hangjában. Az ifju bámulva nézett a minden ízében reszkető fiatal teremtésre.

— De Julianka?!... Hiszen tudja, hogy...

Nem birta tovább folytatni, a leány hirtelen közbevágott:

— Semmit se kérdezz kegyelmed, én úgy sem felelhetek.

János most a leány elé lépett és megfogta Julianka kezét.

— Julianka. Hallgasson reám. Azt hiszem tudja, hogy mennyire szeretem. És én úgy gondoltam, talán maga sincs rossz szívvvel irántam. Ha csalódtam volna, mondja meg és én félreállok az utjából, hogy soha többé terhére ne legyek.

Julianka szemét előntötték a könnyek, zokogás rázta meg egész testét.

— Megmondtam imént: semmit sem felelhetek kegyelmednek. A jó Isten úgy áldja meg, mintahogy én azt szivemből kívánom s mintahogy én minden este és reggel imáimban kérni fogom.

És erőszakkal kitépven kezét az ifju kezéből, gyorsan kiszaladt a szobából. Thurzó János mereven bámult utána, aztán ő is behuzva maga után az ajtót, lement a lépcsőn. Alig halotta, hogy az öreg hajdu utána szól:

— Tekintetes urfi, hát nem tetszik Gergő urfit megvárni?

Thurzó János megrázta fejét, aztán tovább ment. Szép, derült őszi napfény ragyogott körülötte, de János mégis úgy érezte, mintha rideg, kegyetlen sötétség venné körül, gyászos sötétség, melyből nem lehet és nincs is miért menekülni...

*

Szeretett onokám, János!

Friss jó egészségben kapánk kézhez leveledet, melyhez hasonló szívűből kívánunk neked.

Nagy öröömre szolgált, hogy a Fejedelem Öfelsége (tartsa meg Isten mentül tovább Erdélyország büszkeségére, dicsőségére) — téged is kiválasztott, hogy messze utjára elkísérd. S nagy örömmel vevém Naláczy István Uram levelét is, hogy mennyire kedvel téged Öfelsége, hogy milyen sokat vár tőled. Nagyanyád könnyek között olvasta nagytiszteletű Medgyesi Boldizsár ur sorait, melyekben tudatja, hogy minden tekintetben istenfélő, jámbor keresztény ifjuhoz illő életet folytatsz. Látod, édes fiam, mindig mondtam én, hogy a tanulásban kipallérozódott elme mindig s minden körülmények között hasznunkra van. Igaz, hogy a legélesebb elme sem ér semmit, — ha a szív tisztasága hiányzik, s boldog az az ember, aki mind a kettőt magának mondhatja.

Mi hála a jó Istennek, mind jól vagyunk, csak a Kati bivaly beteg már három álló napja. Próbáltunk már mindent vele, de semmi sem használ s Nagyanyád váltig azon kesereg, hogy boszorkány rontotta meg ránézéssel. Hiába magyarázom neki, hogy már a nagy Könyves Kálmán királyunk kijelentette, hogy boszorkányok nincsenek.

Hát Isten veled édes fiam és kívánom, hogy további tetteiddel, magatartásoddal örömet szerezz nekünk, dicsőséget édes Erdélyországunknak s megelégedést saját lelkednek. Ennél többet s nagyobbat nem kívánhatok neked.

Maradtam mindenkor szerető nagyapád.

Nagyapó levele aljában nagyanyó is odabiggyesztett öreges, ákombákom betűivel néhány sort.

Édes kis Jánoskám!

Örülök én is levelednek, hogyne örülnék. De azért busul is a lelkem, hogy megint idegen földre mégysz. Vigyázz magadra édes kis onokám, ne tedd magad tönkre a tulsok munkával, egyél rendesen s reggelenként okvetlenül igyál mindig egy nagy pohár bivalytejet. De ha bivalytej nincs, hát jó a tehéntej is, ámbátor nem olyan vastag. Szeles időben ne resteld elővenni a meleg alsókat.

Maradtam szerető nagyanyád.

Utóirat: Szeretnénk már látni. Nagyapád.

Utóirat: Pista kocsissal küldtem be neked egy s más elemőzsiát. Fogyaszd el jó egészségben. Nagyanyád.

János meghatva olvasta végig a levelet, melyet Pista kocsis tisztességtudóan levett kalappal adott át neki.

— Hát jól vannak, Pista? Egészségesek?

— Igen, instálom, egészségesek. Csak várják haza, nagyon várják a tekintetes urfit... Mondotta is a Tekintetes Ur minap: Megállj Pista, hazajön majd a gyerek. Mert instálom, mindig csak a «gyereknek» hívja a tekintetes urfit. Aztán, — mondá — ki tudja, talán nem is egyedül. Maholnap feleséget is hoz magával.

— Jól van, Pista. Hát csak vigyenek be mindent a házba s fölöstököljön meg. Most el kell mennem. Délre megjövök.

S azzal már ki is fordult az utcára. Annyi mindent felkavart benne ez a levél, úgy érezte, hogy szüksége van az egyedüllétre, szüksége van arra, hogy egyedül lehessen gondolataival.

Drága, aranyos nagyanyó, nagyapó! Hogy szeretik, hogy dédelgetik őt... Hogy óvták, hogy féltették mindentől... És János lélekben megint otthon volt az egyszerű, kedves udvarházban, látta a széles ambitust, a nagy kertet s a két fehérhaju öreget, amint ott tipegnek szépen, lassan egymás mellett. Hány-

szor feltette magában, hogy megír nekik mindent őszintén s mégis csak egyetlenegy levelében említette Julianka nevét és akkor is csak futólag. De hát mit is írhatott volna? Hiszen Julianka olyan különösen viselkedett az utóbbi időben. S most még csak ki tudja, mikor láthatja újra?... Pedig lehetetlen, hogy Julianka ne tudná, ne érezné az ő nagy szerelmét?... És azt is érezte, hogy ő nem közömbös a fiatal leány előtt.

És János riadtan, szívdobogva nézett szembe a nagy kérdőjelekkel, melyek előtte meredeztek.

A leány előtt nem lehetett közömbös, erre vall Julianka mai viselkedése. De hát akkor miért ilyen rémült, remegős, mintha halálos veszedelem tiltaná el a beszédétől? Ha szereti, miért nem akar kérdésére felelni, miért küldi el magától?... Ha pedig idegen lelkének és másnak ajándékozta szívét, miért néz reá olyan lágyan, puhán, segítségért esdően...

S míg gondolatai, mint a hajtókörbé beszorult vad, folyton csak ezen a kérdésen töprengtek, csak ment előre, szinte öntudatlanul. Talán maga sem tudta, hogy ott áll a ház előtt, melyben Julianka lakik. Felnézett az ablakokra... Senki. Megállt a nagy erkély alatt... Üres... János szíve összeszorult a fájdalomtól és aztán némán, lehajtott fejjel ment tovább.

De a sors mégis úgy akarta, hogy ha Juliankával nem is, Gergővel találkozott a brandenburgi ut előtt. Úgy volt, hogy reggel utaznak és az ut előtt való délutánon a piactéren egyszer csak szembe jöt vele Julianka öccse, Gergő.

És Thurzó János valósággal megdöbbsent, mikor a fiut meglátta.

Gergő sápadt volt, halálosan sápadt. Lehajtott fejjel, leesett vállal ment előre. Mintha valami elviselhetetlen súlyos teher alatt roskadoznék. Tekintete réveteg, bizonytalan.

— Gergő!...

A fiu, mintha valami kábult félálomból rázták volna fel, összerezte a megszólításra.

— Csak nincs valami komoly baj nálatok?... Csak nincs valami komoly baja Juliankának? — mondta rémülten János. Mert hogy természetesen Juliánka volt első gondolata.

— Julianka?... Nem. Nincs komoly baja... Semmi komoly baja sincs... — dadogta a fiu.

Aztán Jánosra nézett nagyra tágult szemmel, mintha mondani akarna valamit. Egy pillanatig nézett így reá, aztán halk, rekedt hangon suttopta.

— Rettenetesen fáj a fejem. Megijedtél tőlem, ugy-e?

S megpróbált erőltetetten mosolyogni, de kísérlete nagyon-nagyon rosszul sikerült. Ez a szomorú mosoly úgy hasonlított Juliankáéhoz, hogy János szívét szájalom öntötte el.

De mielőtt még szólhatott volna valamit, Gergő már egy Isten veleddelel el is bucsuzott tőle és gyors lépésekkel tovasietett. János utána ment ugyan, de mire a ház elé ért, a kapu becsukódott a fiatal legény mögött. Ösztönszerűen felnézett még egyszer az ablakba, mintha a függöny mögött egy karcsú alak huzódott volna meg. De lehet az is, hogy tévedés volt.

Ez a találkozás annyira felizgatta, hogy csak délután ment be a kancelláriába.

— Nádas uram bent van? — kérdezte az ajtóban álló katonától.

De Nádas uram még nem volt benn s János megpróbálta munkába fojtani izgatottságát.

Egy félóra múlva aztán megérkezett a tanácsos. Máskor olyan rózsás, derült arca mintha most egy árnyalattal sápadtabb lett volna és tekintetében némi izgalom vibrált. Ám hangja teljesen nyugodtan csengett, mikor a fiatalembernek köszönt.

— Jobban van már Gergő?

A tanácsos fürkésző tekintete áthatóan szegeződött Jánosra.

— Gergő? Istennek hála, jobban van.

— Mikor délelőtt találkoztam vele, hát bizony megijedtem. Olyan sápadt volt, halálosan sápadt. Azt mondta, fáj a feje.

Nádas uram sóhajtott.

— Szegény gyerek, szegény fiú. Gyerekkövel beleszeretett egy nálánál idősebb leányba és most, hogy a szép fiatal leány — igen okos teremtés lévén — nem akarja viszonzni szerelmét, hát kétségbe van esve. Ezért a nagy fejfájás, a sápadtság. Hej, ez a fiatalság! Ez a mai fiatalság... az én időmben öcsém, ebben a korban harcba készültünk, nem szerelemről álmodoztunk...

— Ki beszél szerelemről? Kiről van szó, Bruderkám.

Wasziljevics, a cseh lovag lépett a terembe, még pedig minden bejelentés vagy kopogtatás nélkül és köszönés helyett Nádas uram vállára tette kezét.

János rosszkedvűen huzta össze szemöldökét, de a rendszerint olyan kedveskedő Nádas Ferenc arca is elkomorult.

— Csak úgy általánosságban beszélgettünk, — mondotta és aztán bement szobájába.

De a lovag nem zavartatta magát, hanem a hatalmas íróasztalnak dőlve elkezdett mindenfélét kérdezgetni Jánostól, amire az csak immel-ámmal felelt.

— Hát sok földet bejártam — jelentette ki a lovag, miután később kéretlenül helyet foglalt az egyik széken, — de ilyen pompásan, mint itt Erdélyben, bizony sehol sem éreztem magam. Ha aztán még egy szép erdélyi kisleányt is elvonnék feleségül és állandóan letelepednék itt, akkor igazán egész életemre boldog lennék.

— De mi nem, — felelte volna János, ám udvarias ember léteére elhallgatta a csipős megjegyzést.

Miután a lovag szerencsésen kifecsegte magát, kijelentette, hogy még valami hivatalos ügyben beszélnie kell Nádas urammal.

Nádas uram szobájának ajtaja, mint mindenkié, aki nagy méltóságot viselt a fejedelem udvarában, párnázott volt. Egyetlenegy szó sem szűrődhetett hát át abból, amit beszéltek a szomszéd szobákban.

— Hallo! bruder! — mondta a lovag, miután betette maga mögött a párnázott ajtót, — te nagyon különösen viselkedsz ám velem az utóbbi időben.

— Azt hiszem, ha kettőnk közül valaki különösen viselkedik, akkor te vagy az. És különben is megint figyelmeztetek arra, amire mikor multkor kettesben voltunk, kértelek, hogy ne nevezz bruder!-kám.

— Szeretném tudni, hogy miért ne. Végre is az én családom is van olyan, mint a tiéd?

— Nagyon jól tudod, hogy a családod ellen senkinek soha sem volt kifogása.

— Azt akarod ezzel mondani, hogy ...

— Semmit sem akarok mondani. Illetve annyit mégis, hogyha nem akarod felborítani az egész helyzetet, — ami pedig a legnagyobb könnyelműség volna, — akkor úgy kell viselkedned, hogyha az itteniek jóakarátát és rokonszenvét nem is tudod megnyerni, de legalább az ellenszenvüket se vond magadra. Az udvarmester mondta, hogy a fejedelem csak a nagybátyád kedvéért tűr még meg. De Brandenburgban találkozni fognak és akkor tudtára adja az öregnek, hogy hm ... hívjon vissza.

Wasziljevics lovag ijedten fűttengett.

— A pokolba is! Még csak arra van szükségem! Az öreg ki-

jelentette, hogy ha még valahonnan kiteszik a szűrőmet, akkor aztán örökre fuccs az örökségnek. Nem is szólva arról, hogy az ajánlólevélről is... Nem is tudom, nem jobb lenne-e elinalni iziben?

— És lemondani az örökségről?

— Igazad van, bruderkám. Okos ember vagy. Nem mindenütt akad ilyen koponya, mint a tiéd. Igazad van. Az örökség sok mindent megér. De hát mondd, mi a teendő?

— Elsősorban is az, hogy lehetőleg tisztességesen viseld magad és ha lehet, nem minden nap, csak a páros vagy páratlan napokon idd le magad.

A lovag úgy látszik, jó tréfának tarthatta ezt a megjegyzést, mert elvigyorogta magát.

— Azonfelül kevesebb vadász- és harci kalandot mesélj. Főként pedig ne ütdj meg azon, ha én hidegebben bánok veled: ez politika. Nekünk minden gyanút el kell kerülnünk, még pedig már előzetesen. Én ezt az ügyet az utolsó pillanatig ellenzem, érted, a világ szemében. Attól kezdve, hogy megtudtam, az utolsó percig ellenzem. Értesz?

— Értelek pajtás, értelek. Mindig mondtam én, hogy nem mindenütt akad ilyen fej. Hogy okos...

— Jó, jó, — vágott közbe Nádas Ferenc kissé idegesen. — Hát nem haragszol meg ugy-e, ha arra kérlek, hagyj magamra. Nem akarok feltűnést sem kelteni. A dolgot pedig siettetni kell, siettetni.

— Én pajtás, akár ma is készen vagyok, — nevetett a lovag. — Nekem nagyon tetszik a szép Julianka.

— Tudom. Nem rajtad mulik és nem is rajtam. A körülményeken. Már pedig azokat nem lehet siettetni. Mihelyt a fejelelem elutazik, meglesz a dolog.

A lovag után becsukódott az ajtó és Nádas uram egyedül maradt a szobában. Egy-két percig elgondolkozva ült helyén és szája körül, melyen rendesen barátságos, szives mosoly ült, most, hogy nem látta senki, két kemény, erőszakos vonás rajzolódott.

HETEDIK FEJEZET.

Nehéz, makacs köd ülte meg a tájat, s az őszi nap nagy lomha sárga golyóként világított át a nagy szürkéségen. Hét óra körül járhatott az idő, a lovak az éjszakai pihenő után sebesen, kitartóan ügettek előre.

— Tíz órára, legkésőbb tizenegyre már a hercegi palotában leszünk, — mondotta Drágffy.

Az egyik lovas, aki bóbiskolva ült a nyeregben, most felkapta fejét:

— Mi az? ... Hol leszünk?

— A hercegi palotában, — nevetett János, — legalább is Drágffy barátunk azzal biztat bennünket. És ott aztán majd kényelmesebben folytathatod az alvást.

— Jó, jó, csak mulassatok, — dünnyögte az álmos fiatalember. — Azért nektek is jól fog esni, mikor végre kényelmes, puha ágyban nyújtóztok végig s hajnalban nem kell már felpattanni.

— Hajnalban? De hiszen hat órakor keltünk fel? — felelt Drágffy, de választ már nem kapott. János megeresztette a kantárszárát és kissé előbbre ugratott, hogy zavartalanul gondolkozhasson, a másik meg tovább folytatta az alvást.

Ködbeburkolt falvak maradtak el mögöttük, ködbeburkolt mezők mellett vezetett el utjuk. A fejedelmi hintót hatalmas, csupa-izom fekete paripák húzták. S a nagy ködben a sárga, szomoru napgolyó tétova világosságában minden olyan szomorúnak, bizonytalannak és titokkal teljesnek tűnt fel János előtt.

Vajjon a fejedelem a nagy pompás hintóban is ilyen rejtelmesnek és szomorúnak látja most a dolgokat és az egész éleket? Vagy talán alszik s bóbiskáló félálomban piheni ki az uti fáradságát, vagy az idegen városra gondol, hová nemsokára megérkeznek, vagy az idegen hercegnőre, kit ő asszonyaként fog majd hazavinni...

János nekieresztette kantárszárát.

Gondolatai gyorsszárnyu madarakként szálltak előre, az idegen városra és vissza a gyulafehérvári emeletes ház felé...

Julianka?! ... Ott volt ő is a vasárnapi istentiszteleten, az utolsón, melyen a fejedelem és kísérete Gyulafehérvárott résztvettek. Julianka Naláczyne és Aporné között ült és sápadtan, lehajtott fejjel hallgatta Medgyesy Boldizsár Nagytiszteletű Uram prédikációját. Kimenet a templom előtt János köszöntötte. Julianka most felvetette fejét, szép, lelkes szemében mintha tit-

kolt könnyek égtek volna, aztán mint egy látomás tűnt el vékony, karcsu alakja Naláczyné asszonyom mellett.

Aztán másnap utnak indultak.

S most itt lovagol nekieresztett kantárral, messze előre sodródva a többiektől, szomoruan és magányosan...

De a nap egyre feljebb és feljebb siklott az égen, a nagy szomoru szürkesség foszladozni kezdett és lassan-lassan szerteoszlott s nagymessziről házak sötét tömegei látszottak és tornyok és kupolák.

Valaki megsarkantyuzta lovát és János mellé vágatott. Drágffy volt.

— Megérkeztünk, — mondotta és kinyújtott karával előre mutatott.

*

A zene lágyan, olvadón zengett. A brandenburgi palota óriási, fényesen kivilágított disztermében hullámozott fel és alá sok-sok ember.

A diszruhás férfiak izgatottan beszélgettek dus, nehézselymekbe öltözött, ékszerektől ragyogó asszonyokkal. Mindenki tudta már, aki az udvarhoz tartozott, hogy Bethlen Gábor öfelsege, Erdélyország fejedelme megkérte a herceg leányának, a szép szőke Katalinnak kezét. A hercegisasszony igent mondott és apja is örömmel adta beleegyezését az eljegyzéshez, melyet hivatalosan ezen az estén adnak majd a külvilág tudomására.

A hercegi család tagjai már helyet foglaltak az emelvényen, a hercegnő még váratott magára.

Ott állt a szép szőke Katalin az óriási tükör előtt, mely öltözőszobájában a mennyezettől egészen a földig nyult le. A nagy ezüstkandeláberekben lobogó vastag gyertyák fényében még utoljára gondosan szemügyre vette magas, karcsu, fehér ruhás alakját.

Az udvarhölgyei, öltöztetőnői ott álltak körülötte:

— Istenem, milyen szép fenséged! — suttopta az egyik, kis hamvasszőke barnaszemű leány.

A hercegnő elmosolyodott. Fehér éles gyöngyfogai elővillantak.

— Szép vagyok? — És zöldeskék nagy macskaszemében különös fény gyulladt ki. Aztán egy pillanatig-kettőig elgondolkozva nézett a tükörbe:

— Sok az ékszer — mondta az ő mélyenzengő hangján. — Tulontul sok az ékszer.

S már nyújtotta is kecses, formás, fehér karját, mely tele volt aranykarperecekkal és hosszú, vékony, előkelő ujjairól is lehuzta a gyémánttól, rubintól szikrázó gyűrűket.

Mindent levett magáról türelmetlen ideges ujjakkal, csak egyetlenegy igazgyöngysort hagyott nyakában. Aztán mégegyszer megnézte magát a tükörben és mint aki nagyon meg van elégedve a látvánnyal, bólintott képmása felé. S megindult udvarhölgyei élén a diszterembe.

A fejedelem arca ragyogott.

— Mióta egyedül maradt, még soha ilyen boldognak nem láttam, — mondta halkán a nagytiszteletes ur a mellette álló Jánosnak.

Katalin ott állt a fejedelem mellett. Szép szőke fejét búszkén előre tartva, hófehér, nehéz atlaszselyem ruhájában, karcsu nyakán az igazgyöngysorral úgy állt ott, mint valami valószínűtlenül szép kép. Nagy kékeszöld szeme, mely csillogó volt, hideg és áthatolhatatlan, akár egy különös drágakő, elnézett az emberek felett.

— Fejedelemasszony leszek — suttogta magának és a zene, mely beléptekor teljes erővel zendült fel, mintha diadalmas kórusként harsogta volna: — Fejedelemasszony lesz! Fejedelemasszony!

— Adja Isten, hogy őfelsége lelkében mindig ilyen boldog maradjon — suttogta nagytiszteletű Medgyesi Boldizsár uram s hangja halk volt és áhitatos.

A hercegnő most a fejedelemhez fordult és mosolyogva néhány szót szólt hozzá.

Aztán lassu, méltóságteljes lépésekkel megindult, hogy a körbenállókat megszólításával tüntesse ki.

A hercegnő mosolygott, a hercegnő boldog volt.

Hiszen már gyermekora óta a trónról álmodozott egyre. És ime, a Gondviselés megadta, amit olyan forrón, olyan mohón kívánt. Trónra került. Bethlen Gábor asszonya lesz, a hatalmas Erdélyország fejedelemasszonya.

Katalin hercegnő mindig egy kis lenézéssel vegyes szánnal gondolt azokra a nőkre, kiknek életét betöltötte a szerelem és a családi boldogság. Milyen kevésnek, milyen értéktelennek, milyen jelentéktelennek érezte ő mindezt a hatalommal szemben.

— Trónon ülni, uralkodó lenni, országok és népek sorsát intézni! — ennél szebb és nagyszerűbb ajándékot nem kérhet és nem kaphat ember a sorstól.

Szerette Bethlent? ... Még csak fel sem tette ezt a kérdést magának. De mikor megkérte kezét, habozás nélkül, boldogan fogadta el.

Szerelem? ... Nem fontos — mondta magának ... Csak a közepszerű emberek életét tölti be. Nem fontos ... Mit jelent ez a szó, ez az egyetlen szó ahhoz képest, hogy Bethlen Gábor, Európa egyik legnagyobb államférfia, kéri kezét ... Hogy férje oldalán egy hatalmas fejedelemség sorsát intézi, hogy ott ül a világtörténelem gigantikus szövőszékénél, melyen az emberiség sorsát szövik.

És Brandenburgi Katalin ennél a gondolatnál még magasabbra emelte szép szőke fejét.

És a zene szólt, lágyan, elringatóan és a fiatal leányok, asszonyok ott keringtek-hajladoztak a fényesen kivilágított teremben.

János mindössze egy-két fordulót táncolt, azt is csak illedelméből. Aztán nagytiszteletű Medgyesy uram mellé huzódott, ki már erősen megkedvelte a komolyarcu, nemesjellemű ifjút, mert ime úgy beszélt Thurzó Jánossal, mintha egy élemedett, tapasztalatokban gazdag férfi hallgatná szavát.

— Nézd, öcsém, hogy felderült őfelségének, a fejedelemnek komoly arca. Adja Isten, hogy ez a derű és ragyogás állandó legyen rajta, mint ahogy állandó volt, mikor hitvese, a nemeslelkű, keresztényi erényekben gazdag Károlyi Zsuzsánna élt mellette.

Aztán elgondolkozva tette hozzá:

— Katalin hercegnő szép erényeit is mindenfelé dicsérik. Bizonyára méltó társa lesz ő a nagy Bethlen Gábornak. Evangéliumi szent hitünkhöz teljes szívvel ragaszkodik és nagy patrónusa a protestáns iskoláknak. Ugy mondják, hatalomravágyó és uralkodni szeret. Lehet. Még ezek a fogyatékságok is erénnyé válhatnak benne Bethlen Gábor oldalán.

János mély tisztelettel, de szó nélkül hallgatta a nagytiszteletű ur beszédét. Érezte, hogy ezekre a szavakra nem kell felelnie, mert Medgyesy Boldizsár voltaképpen nem is hozzá, az ifjú emberhez beszélt, inkább a saját lelkével, saját kétségeivel vívódik.

Másnap kora délután a fejedelem magához rendelte Thurzó Jánost. Néhány levelet akart lediktálni.

— Felsőges uram, kétszeresen boldoggá tett, hogy ma délután legkegyelmesebben magához rendelt. Boldog vagyok, hogy felséged szolgálatára állhatok és boldog vagyok, hogy így alkalmom adódott elmondani azt, milyen öröm tölti el mindannyiunk szívét s én...

Elakadt a szava zavarában.

— Értelek, fiam, — szólt most csendes hangon a fejedelem és a fiatalember vállára tette kezét. — Az igazi érzésnek nincs is szüksége szavakra, akik lélekben összetartoznak, azok mindig megértik egymást.

Egy pillanatig csend volt, aztán a fejedelem szokott nyugodt hangján folytatta:

— És most lássunk neki a munkának. Néhány levelet el akarok intézni még kora délután.

S fejét tenyerébe hajtotta, mind mindig, mikor mélyen elgondolkodott.

A fejedelem levelei! Erdélyből szerteszét röppenve Európa tartományaiiba, ezek a csodálatosan ékesszóló levelek mindig a magyarság ügyét védték, mindig az igazságért harcoltak.

A harmincéves háboru viharteli, bonyolult és örökös zavar-gással teli korszakában mennyi veszedelmet, vérontást és hábo-ruságot simítottak el, mennyi veszedelemtől mentették meg Erdélyt ezek a csodálatosan ékesszóló levelek.

Most — a fejedelem eljegyzésének hírért vitték meg Európa uralkodóinak udvarába.

Három levéllel elkészültek már, mikor az ajtón kopogtattak.

Nagytiszteletű uram lépett a szobába.

— Bocsanat, ha zavarom felségedet, de rendelkezése szerint az öreg Wasziljevics lovag várja felséged legkegyelmesebb ki-hallgatását.

A fejedelem arcán kedvetlen árnyék suhant végig.

— Igen. Hiszen tudja nagytiszteletű uram, azt akartam, hogy valami ürüggyel hívja haza unokaöccsét. Azt akartam, hogy szép-szerével távozzon el udvarunkból. És a mai napon — legnagyobb meglepetésemre, az udvarmester, Naláczy uram, arról értesít, hogy Wasziljevics lovag eljegyezte magát. Szinte hihetetlen, de így van, Nádas uram gyámleánya, a szép kis Julianka a jegyese...

— Julianka?... Az a bájos teremtés... — mondta Medgyesi uram csodálkozva.

János nem szólt egy szót sem. Némán ült helyén s mozdulatlanul. De mintha egy jeges, kegyetlen kéz nyult volna szívéhez, valami dermesztő, hideg, kegyetlen kéz. És a szoba ijesztő gyorsasággal kezdett forogni körülötte, a butorok ide-oda szaladgáltak és káprázó szeme alig látta a fejedelmet és a papot, csak hangjukat hallotta nagy messziről.

— Nádas uram maga is irt, — hallatszott a fejedelem hangja — kétségbe van esve. Semmiképpen sem akart beleegyezni ebbe a házasságba, azt írja, már hosszú idő óta folyik közte és gyámleánya között a harc s végre is kénytelen-kelletlen engedett.

— Furcsa dolog a szerelem, — rázta fejét Medgyesi uram.

— Uglátszik, — hagyta rá a fejedelem. — Naláczy uram írja, hogy a fiatal leány maga járt nála s könyörgött, beszélje rá gyámját, hogy egyezzen bele eljegyzésébe, mert ő különben el-emésztí magát.

Azán megint nagytiszteletű uram mond valamit s a fejedelem így folytatja:

— Hát ez mindenesetre megmásítja az ügyet. De azért beszéllek a lovag nagybátyjával. Kötelességemnek tartom, hogy beszéljek vele. Az öreg becsületes és őszinte ember. De végeredményben mi semmi jellembevágó dolgot nem tudunk unoka-öcsémről és... és... és ha a lány szereti... De mi bajod van, fiam, hiszen olyan vagy, mint a frissen mosott gyolcs — fordult most János felé.

— Bocsánat, felséges uram, de én... én... nagyon gyöngeinek érzem magam... Szédülök. Ha kegyeskednék egy kis időre felmenteni a szolgálat alól.

És János halálsápadtan kitámolygott a szobából.

Nem tudta, hová megy. Nem tudta, merre jár. Nem látta az embereket, a házakat, a fákat, az utcát. Semmit sem látott. Minden összefolyt, az egész világ képe valami érthetetlen, furcsa zagyvasággá torzult attól a csapástól, mely reá sujtott. Csak ment előre, nagy siető léptekkel, anélkül, hogy tudná, merre siet és egyre azon töprengett, amit ott az imént a fejedelem szobájában hallott.

Nemcsak a fájdalom, de valami nagy, lázadó keserűség is marcangolta. Megcsaltnak, félrevezetettnek, mindenéből kifosztottnak érezte magát. Százszor is elkérdezte magában:

— De hát miért? ... Én istenem, miért?! ... Miért vezetett félre, miért nem mondta meg az igazat. Miért nem mondta, hogy máshoz akar feleségül menni, hogy mást szeret?! ...

— S Uram Istenem, kit szeret?! ... Micsoda embert?! Hát hogy is ajándékozhatta Julianka egy olyan embernek a szívét?...

Százszor is elkérdezte magában ezt János. És mind a százszor nem talált feleletet a kérdésre.

Beesteledett. Órák hosszat bolyongott szerteszét, de benső vivódása annyira lefoglalta, hogy nem vette észre az idő múlását.

Egyszerre megállt. Amilyen ok nélkül sietett az imént órákon át, olyan ok nélkül, cél nélkül állt meg mostan. Csak állt s nézte azt a néhány járókelőt, kik ez esti órában hazafelé siettek. S úgy érezte, mintha valami szemmel nem látható, de áthatolhatatlanul erős fal választaná el őket tőle.

Ezek mind mennek valahová, mindegyik igyekszik valamerre, mindegyiket várja valaki, — mondotta magának és olyan különösnek találta, hogy neki csak most jutott először eszébe: az emberek mindig mennek valahová.

Szél kerekedett. Belekapott János hajába s a fiatalember most vette csak észre, hogy hajadonfőtt van. De azért nem mozdult még. Csak állt és nézte az utcát, a homálybavesző házakat és fákat s azt a néhány embert, ki még kint járt.

És lassan, lassan lecsendesedett.

— Lehet, hogy Julianka nem is szeret, sohasem is szeretett, — suttogta halkán önmagának. — Hiszen szóval sohasem mondotta, csak a tekintetéből olvastam ki egyet-mást. S mikor utoljára találkoztunk, a templom kapujában, Istenem ...

Végighuzta kezét homlokán.

— Lehet, Julianka nem szereti őt, de nem szereti, nem szeretheti a másikat sem ... Hát akkor miért lenne felesége ... Pénzért? ... Lehetetlenség! Az a leány nem olyan lelketlen teremtetés, hogy hiu dolgokért olyan embernek dobja oda magát, akit nem szeret és sohasem is fog szeretni. S különben is Julianka gazdag, nagyon gazdag. Wasziljevicsnek pedig nagybátyján kívül semmije sincs.

Lassu, s még mindig gépies léptekkel újra megindult.

Gondolataiba mélyedve lépkedett, maga sem tudta, merre. Aztán egyszerre megállt. Valami különös nyugalom szállta meg lelkét.

— Beszélnem kell Juliankával még esküvője előtt. Szemtől-

szembe akarok állni vele, négyszem között akarok beszélni vele, magyarázza meg ő a dolgot, mondjon ő el mindent, derítsen ő világosságot mindarra, ami számomra homály és kétség.

És halkán, ünnepélyesen mondotta:

— Beszélni fogok Juliankával.

S aztán gyors, határozott lépésekkel megindult szállása felé.

*

Nagytiszteletű Medgyesy Boldizsár uram három izben is kereste Jánost délután lakásán. A fejedelem lelkére kötötte, hogy ha estig elő nem kerül, akkor az egész várost fel kell kutatni.

De ettől eltekintve is, nyugalanság gyötörte a fiatalember miatt. Hiszen megígérte az öreg Thurzóéknak, Thurzó Lászlónét még külön levélben is biztosította, hogy unokájukra, mint szemüfényére fog vigyázni.

— Csak még kárt ne tegyen magában bolond fejjel, — dohogta nagytiszteletű uram. S aztán lemondó legyintéssel tette hozzá:

— Hej ezek a szerelmesek, ezek a szerelmesek! Mert hiszen ez a János gyerek a leány eljegyzését vette úgy a szívére, abban biztos vagyok.

— Beszélt már nagytiszteletű uram az öreg lovaggal?

— Igen, — megmondtam, hogy felséged holnap délelőtt fogja majd maga elé bocsátani.

— És értesült már az öreg öccse eljegyzéséről?

— Igen. Nekem is említette. Nagyon boldog, mert öccse, mint mondotta, hosszú időn keresztül könnyelmű természetű volt. Az öreg lovagot nagyon bántotta ez a könnyelműség, hiszen gyerek híján unokaöccse lenne nevének és vagyonának egyetlen örököse. Egy ideig, úgy mondta, rossz viszonyban is voltak. De most, hogy leghőbb kívánsága teljesült s unokaöccse rangjához méltó házasságot köt, egyik csehországi birtokát rá fogja ruházni... Az öreg lovag boldog... de az a szegény fiu, az a szegény János...

És a nagytiszteletű ur aggodalmasan csóválta meg fejét, nagyon szerette ezt a Thurzó-gyereket.

A fejedelem egyetlen szót sem szólt, ugylátszik mélyen belemerült gondolataiba, melyek valahol messze jártak, mert kissé riadtan nézett a nagytiszteletű urra, mikor az megszólalt.

— Hát bizony, ami azt illeti, ez a Julianka leányzó másként is választhatott volna. És Nádas Ferenc uram!... Képzelem, mennyire bántja a dolog. Hiszen ökelme, amilyen nagyralátó ember, legszivesebben valami grófhhoz adta volna gyámleányát.

A fejedelem kissé összehuzta homlokát.

— Ha Nádas Ferencnek nem tetszett a cseh, csodálom, hogy meg nem birta akadályozni a házasságot. Node hát...

Majd egy pillanatnyi szünet után hozzátette:

— Mihelyest előkerül a fiu, jelenkezzék nálam!

A nagytiszteletű ur némán meghajtottta magát és kiment a szobából.

Legnagyobb meglepetésére Jánost ott találta az asztal mellett, amint levelet irt.

— No hallod, te aztán szép meglepetést szereztél nekünk. Már neki akartunk indulni a városnak, hogy megkeressünk.

— Bocsásson meg nagytiszteletű uram... Én... én rosszul lettem...

— Mikor az eljegyzés hírét meghallottad, — fejezte be a mondatot a pap.

Aztán leült az asztalhoz, szembe Jánossal.

— Édes fiam, nem szabad annyira szivedre venni a dolgot. Nem szabad kétségbeesetten belevetned magad a fájdalom tengerébe. Az embert sok bánat, sok megpróbáltatás éri. Az idő, — hidd meg, édes fiam, — még az efajta szerelmi csalódásoknál sokkal súlyosabb sebet is begyógyítja.

— Köszönöm vigasztaló szavait nagytiszteletű uram, de nekem még egyszer szemtől-szembe kell állnom Juliankával. Esküvője előtt még egyszer, utoljára négy szemközt fogok beszélni vele.

Csönd volt egy-két pillanatig, aztán János nyugodt, határozott hangon folytatta.

— Nagytiszteletű uram, én holnap reggel indulok haza. Egy napot sem szabad elvesztegetnem. Beszélnem kell Juliankával.

— De fiam... Nem ebben a felzaklatott állapotban...

— Nem, nagytiszteletű uram, bocsásson meg engedetlenségemért. Egész életemben háládos leszek jóindulatáért, — de indulnom kell. És higgye el, én nyugodt vagyok. Mióta ez az elhatározás megszületett bennem, teljesen, tökéletesen nyugodt. Érzem, hogy mennem kell, hogy látnom kell Juliankát. Sok, nagyon sok dolog homályos bennem, körülöttem. Világosan akarok látni.

Az emberi életben az a legfontosabb, hogy világosan lássunk mindent. Azt is, ami körülöttünk van, azt is, ami lelkünkben él.

A nagytiszteletű ur az ifju szemébe nézett és látta, hogy itt hiábavaló minden vitatkozás, rábeszélés, sőt talán még az erőszak is hiábavaló lenne, csak kétségbeesésbe hajtaná az ifju lelkét. Mindamellett kötelességszerűleg megmondotta:

— És a fejedelem öfelsége? Megparancsolta, hogy amint előkerülsz, azonnal jelentkezzél nála.

Thurzó János némán, engedelmesen meghajtotta fejét.

*

És egy óra mulva már ott állt az ifju a fejedelem előtt.

Bethlen Gábor nyugodtan, szemrebbenés nélkül hallgatta végig a fiatalember kérelmét. Még azt sem kérdezte, miért akar most hirtelen visszafordulni Brandenburgból Erdélybe? Nem kérdezte mit vár, mit remél az uttól? Nézte az ifju lelkes arcát, hallgatta szavait és csak annyit mondott:

— Menj békességben! Kegyelemben elbocsátalak. És egy pár sürgős levelet is viszel a kancelláriához.

Ez azt jelentette, hogy Thurzó János, mint a Bethlen Gábor futárja utazik és mindenütt biztosság és védelem várja.

És Thurzó egy pillanat alatt megértette a fejedelmi kegyet, az apai jóindulatot, mely ebből a rendelkezésből kisugárzott. Hirtelen lehajolt és megcsókolta a fejedelem kezét.

— Eredj hát békével, — ismételte a fejedelem — és járj szerencsével. De ne feledd, hogy a boldogságért küzdeni kötelesség, ám az asszony szerelmét kieroszakolni lehetetlenség. Ha megvan, a legnagyobb áldás, ha nincs meg, felemelt fővel, tovább kell menni. És úgy lehet, a szenvedés és csalódás keserves fájdalmai közepette válunk igazi erős férfiakká. Isten veled!

Mielőtt még Thurzó kifejezhette volna háláját és köszönetét, intett és ez az intés azt jelentette, hogy vége a kihallgatásnak. A fiatalember mély meghajlás után elhagyta a termet.

NYOLCADIK FEJEZET.

És másnap hajnalban János utnak indult.

És elmaradt mögötte a város, a szép szőke hercegasszony, a fejedelem és kísérete, a nagytiszteletű ur, ifju nemes pajtásai, mind mérhetetlen messzeségben maradtak el mögötte. Vezetője csodálkozott is, hogy a fekete üstökű, magas szál magyar legényt

menyire nem érdeklik a városok, melyeken keresztüllovagoltak, az erdőségek és hegyek, melyek mellett elvágattak. Naphosszat jóformán egyetlen szót sem szólt, csak azt kérdezte minden áldott nap: vajjon mekkora ut van hátra?

De hát hogyan is tudhatta volna a derék vezető, hogy a fiatal magyar azért nem látta a városokat, a távolságba vesző mezőket, a nagy, komor erdőségeket, mert egy édes, keskeny, szomorú leányarc lebegett előtte, hogy azért hallgatott, azért felelt szórakozottan kérdéseire, mert erdőből, mezőből, folyók hullámaiból mindig csak a szelid, ezüstcsengetyűhöz hasonló hang beszélt hozzá.

*

Kora délután volt, mikor János megérkezett Gyulafehérvárra. Szállására sietett, rendbehozta magát s aztán egyenesen Juliankáék háza felé tartott.

Utközben százszor is elgondolta magában ezt a találkozást. S most, hogy ime ott állt az emeletes ház előtt, maga sem tudta, mit is fog tulajdonképpen mondani?

— Talán nem is fontos, hogy beszéljek vele. Talán elég, annyi is elég, hogy szemébe nézzek és onnan olvassam ki mindazt, amit lelkében hordoz. Talán ennyi is elég.

És habozás nélkül bezörgetett a nagy sárga ház kapuján.

— Nini, kit látnak szemeim... Thurzó uram? Hát hogy került kigyelméd ilyen hamar haza?... — csodálkozott a kövér Ilona néni, aki még Julianka édesanyja mellett volt gazdasszony s most is ő vezette a háztartást.

De János, aki máskor szívesen elbeszélgetett a derék asszonysággal, most csak ennyit mondott:

— A kisasszonyával szeretnék beszélni.

— A kisasszonnyal? Talán bizony szerencsét tetszik kívánni neki? Bizony magam is csodálkoztam, hogy a kisasszonyka annyi temérdek ember között éppen a cseh lovagot szerette meg, de hát... Nádas uram nem is akart eleinte beleegyezni... de hát a kisasszony annyit sirt-ritt... Aztán meg már boldogult nagyanyám, aki pedig okos asszony volt, megmondta: — ahány ember, annyi izlés...

A derék asszonyság még tovább fecsegett volna, de János türelmetlenül félbeszakította.

— A kisasszony, — folytatta a természetes asszonyság, — ott

bent van az ebédlőben. Éppen a porcellánokat rakosgatja. Amott balra.

János kinyitotta az ajtót. Julianka háttal állt, félig lehajolva, egy üveget tartott kezében. Az ajtónyílásra megfordult, arca halálsápadt lett és az üveg csörömpölve esett ki a kezéből.

— János, — suttogta, — János! Hát hogyan, hogyan jött ide?

És önkénytelenül is egy lépést tett felé.

— Julianka! Mihelyst megtudtam eljegyzése hírét, azonnal lóra ültem és hazajöttem. Beszélnem kellett magával, látnom kellett magát.

S hogy a fiatal leány hallgatott, sápadtan, egész testében remegve, János hozzálépett és kezébe vette vékony kis kezét.

— Julianka, tudnia, éreznie kellett, hogy szeretem. És ha szemébe néztem, annyi melegség csillogott benne, és hangjában, annyi együttérzés...

Nem fejezhette be a mondatot, mert a fiatal leány arca még fakóbbra sápadt és úgy remegte:

— Hallgasson, könyörgöm, hallgasson...

— Nem hallgathatok, Julianka. Nekem beszélnem kell. Vannak az életben pillanatok, mikor az embernek beszélnie kell, ha azt nem akarja, hogy meg ne fulljon, össze ne roppanjon a lelkében pusztító kétségtől, fájdalomtól. Julianka, én emlékszem minden gyöngéd tekintetére és minden mosolyának, minden gyöngéd szavának emléke bennem él. Emlékszem a hosszú nyári délutánokra, mikor egymás mellett ültünk Udvarmesterné asszonyomnál, emlékszem a szavakra, amelyeket mondtam, a szavakra, melyekkel felelt. És láttam, hogy remegett meg egész testében, mikor én most ide beléptem. Miért akar egy ember, egy idegen ember felesége lenni, akit maga soha egy pillanatig sem...

A fiatal leány megragadta a férfi karját. Kétségbeeséstől tágra nyílt szemmel nézett reá. És felsikoltott:

— Hallgasson! Az Istenre kérem, hallgasson. És menjen... menjen innen, ha nem akar engem elpusztítani... Menjen! És soha senkinek erről ne beszéljen...

Aztán kétségbeesett zokogással kirohant a szobából.

János is kitámolygott. Feje zugott, akár egy zsibongó méhkas. Mintha egy óriási, kegyetlen ököl sujtott volna reá. Maga sem tudta, hogy érkezett haza.

Egész nap ki sem mozdult szállásáról. Ételhez nem nyult, aludni nem tudott, pedig az utolsó negyvennyolc órában óriási utat tett meg. Csak ült az asztal mellett és maga elé bámult. Egyre az érthetetlenen töprengett, a titkon és rejtlemen, Julianka viselkedésén. Legalább beszélhetne valakivel a dologról. Valakivel, aki világosságot gyujtana ebben az észvesztő sötétségben. Hiszen valami megfoghatatlan, valami rejtelmes volt Julianka szavaiban, könnyeiben, kétségbeesésében. De a fiatal leány szavai guzsba kötötték. Hiszen azt mondta, hallgasson, soha senkinek erről ne beszéljen, ha el nem akarja pusztítani...

És János lehajtott fejjel, mereven bámult maga elé.

Estefelé üzenet jött az udvarmestertől. Megtudta, hogy János hazaérkezett, szeretné látni.

— Mondd meg Ókegyelmének, hogy elnézését kérem, de nagyon fáradt vagyok. Majd ha kipihentem magam, holnap — üzente János a hirthozó legénnyel.

— Csak nincs valami baja Thurzó uramnak, — mondotta a szállásadóné, mikor kora hajnalban, kenyérdagasztás céljából, felkelt. — Ilyen kora hajnalban otthagya az ágyat s meggyújtotta már a gyertyát...

Pedig János le sem feküdt még. Ott ült a széken s fejét tenyerébe hajlva töprengett, egyre töprengett. Nyolcat harangoztak már, mikor a hosszú, fárasztó uttól, a délutáni izgalomtól, az éjszakai virrasztástól elcsigázva, ágyba dőlt. És a halálosan kimerült emberek mély álmával aludt, míg késő este arra nem riadt fel, hogy valaki hangosan, türelmetlenül zörget szobája ajtaján.

— Ki az? — kiáltott ki János, alvástól kábult fejjel.

— Én vagyok itt, Zágoni Gergely.

János felült az ágyban. Gergő! Nála?! Lehetetlen... Talán álmodom, — gondolta magában.

De a kopogás újra felhallatszott az ajtón, sürgetőn, türelmetlenül.

— Kérem, eresszen be kegyelmed. Fontos mondanivalóm van.

— Tüstént nyitom az ajtót. Csak előbb fel kell öltöznöm.

És János egy ugrással kint termett az ágyból. Álmosága, a kábultság egyszeribe elmúlt, mintha csak hideg vízzel teli dézsába mártotta volna fejét. Ugy érezte, valami összefüggésnek kell lenni Julianka rejtelmes magatartása és Gergő váratlan látogatása között. Hiszen a fiatal legényt nem kötötte baráti kötelék

hozzá, sőt... alig váltottak néhány mondatot egymással s ha a fennhéjázó, döllyfös fiu eljött hozzá hivatlanul, váratlanul, annak valami komoly oka lehet.

Sebtében magára kapta ruháit és kinyitotta az ajtót.

Gergő bejött. János a gyertya világnál is észrevette, hogy a fiatal legény nagyon megfogyott, mióta nem látta, s arca, akár Juliankáié, halálsápadt az izgalomtól.

Egy pillanatig megállt a küszöbön, mintha azon tétovázna, hogy nem lenne-e jobb visszafordulnia, de aztán összeszorította ajkát és mégis csak belépett a szobába.

— Elnézéset kell kérnem, hogy ilyen rendetlen szobában fogadlak, de hosszú utról érkeztem és egész nap ágyban voltam.

— Én kérek engedelmet, hogy ilyen késő este jöttem. — Gergő hangja tompa volt és fojtott izgalomtól remegő. — De el kellett jönnöm, hogy elmondjam... hogy megkérjelek...

Elakadt a szava, vértelen, fakó szájaszélé remegett az izgalomtól. Olyan más volt most, ahogy megtörtén állt János előtt, mint az a hetyke fiu, első találkozásuk idején.

— Úlj le, — mondta János, mert a maga baja mellett megesezt a szíve a fiun. Hiába, ez a nem régen még oly döllyfös gyermek a Julianka testvére volt... Testvére a leánynak, kit mindenekfölött szeretett.

Aztán barátságos hangon folytatta:

— Hiszen alig állsz a lábadon.

Erőszakkal lenyomta Gergőt egy székre és biztatóan, barátságos hangon folytatta:

— És most mondj el mindent, ami sziveden fekszik.

— Én azért jöttem... — dadogta Gergő. — Én arra kérlek... hogy... hogy...

És egyszerre mind a két kezével megragadta János kezét.

— Az Istenre kérek, mentsd meg a testvéremet! Mentsd meg Juliankát! Ne engedd, hogy ahhoz az emberhez kényszerítsék, akit gyűlöl és utál...

Thurzó János felugrott, most már az ő arca is halálsápadt volt.

— Mit mondtál?...

Gergő minden izében remegve folytatta:

— Juliankát hozzákényszerítik Wasziljevicshez és én... én nem akarom... én nem engedem, hogy az én bűnöm romlásba döntse testvéremet.

János ebben a pillanatban már teljesen ura volt magának. Emberfeletti erővel uralkodott magán és még mindig jóságos, résztvevő, de határozott, parancsoló hangon fordult Gergőhöz.

— Gergő, szedd össze magad! Még pedig azonnal! Ez a kötelességed, mellyel testvérednek tartozol. S ha komolyan segíteni akarsz, csakis úgy lehet, ha ura vagy magadnak.

— Mindent, mindent meg akarok tenni Juliankáért.

— Mindenekelőtt beszélj értelmesen, összefüggően! Ki az, aki Juliánkát erre a házasságra kényszeríti?

Gergő felugrott. Sápadt arca egyszerre lángba borult.

— Ó. A gyámunk.

— Nádas Ferenc?

— Igen. És én nem bírom el azt az érzést, hogy Julianka miattam, az én vétkem, az én könnyelműségem miatt áldozza fel magát.

S hogy János tekintete parancsolóan függött rajta, a fiu halkan, megtört hangon folytatta:

— Mindent el akarok mondani. Tudom, meg fogsz vetni. Mindegy. Nem fontos. Most csak az a fontos, hogy Juliánkát megmenthessük.

És aztán halkan, akadozó hangon kezdett vallomásaiba.

— Anya, apa nélkül nőttem fel. Nádas Ferenc sohasem törődött valami sokat velünk. Csak arra vigyázott, hogy a világ előtt megőrizze a látszatot. Ám nem akarom magam menteni. Könnyelmű, gőgös fiu voltam, szegény Julianka figyelmeztetett eleget; én nem hallgattam rá. Szerencsétlenségemre rossz társaságba is keveredtem, ittam, mulattam, és ha valami megtetszett, gondolkozás nélkül megvettem. Szüleim nagy vagyont hagytak reánk. A vagyont gyámunk kezelte és nekem zsebpénzt bocsátott rendelkezésemre. Julianka eleget figyelmeztetett, hogy osszam be a pénzemet, hogy ne igyam és szakítsam meg az összeköttetést pajtásaimmal. Én figyelemre se méltattam, lassan, lassan a köztünk lévő meleg testvéri viszony elhidegült. Gyámom sohasem szólt bele ezekbe a dolgokba. Mintha mitsem tudott volna életmódomról. Sőt még ő maga küldött el valami ürüggyel Kolozsvárra, ahol aztán társaságom leglégházb, legkönnyelműbb tagjával tovább folytattam esztelen életemet. Ma már tudom, hogy gyámom minden lépésemmel tisztában volt s hogy azzal a könnyelmű, mindenre kapható fickóval, aki nekem akkor legjobb pajtásom volt, állandó összeköttetésben állt.

A pénz úgy olvadt kezem közt, mint a hó. Irtam gyámomnak, aki rendesen még többet is küldött, mint amennyit kértem. Aztán egyszerre megváltozott. Ő, aki eddig maga volt a bőkezűség, egyszerre nem is válaszolt Kolozsvárról küldött leveleimre, mikor megsürgettem a pénzt, mert mindenemet elpazarolva, egyetlen fillér nélkül álltam, nagykesőre kaptam csak választ. Nádas Ferenc kenetteljes szavakkal írta, csodálkozik kérésemen és osszam be magamnak azt az összeget, amit vagyonom kamataiból kiutal, úgy, hogy elég legyen. Én annál inkább meglepődtem válaszában, mert mindeddig minden efajta kérésemet szó nélkül tulontul nagy bőkezűséggel teljesítette. Hogy aztán a többi mint történt, magam sem tudom pontosan elmondani. Életünk legfontosabb eseményeinek körülményei, indító okai néha teljesen kicsusznak emlékünkből. Én sem tudnám megmondani, miért, s hogyan tettem azt amit tettem. Annyi bizonyos, hogy aznap éjjel ittunk, sokat ittunk, pajtásaim izgattak és én hajnaltájt, boros fejjel ráhamisítottam egy írásra Nádas Ferenc nevét.

Most már volt pénzem bőven.

Ugy gondoltam, hogy elsején, mihelyt megkapom pénzemet, megfizetem tartozásom és visszaveszem az írást... Késő volt már. Hitelezőm kijelentette, hogy Nádas Ferenc már kifizette és magához vette az írást. Ő persze mitsem tudott arról, hogy az aláírás hamis.

Én azonnal visszautaztam Fehérvárra. Sohasem szerettem gyámomat, de az akkori magatartása teljesen lefegyverzett. Nagyön szeliden, nyájasan beszélt s azt mondta, hogy az efajta fiatalos botlást nem szabad nagyon szigorúan megítélni. Legjobb lesz, hogy ha mindketten igyekszünk megfeledezni az esetről. Én meghatva távoztam tőle. Egy pillanatig sem jutott eszembe, hogy szelid szavai, nyájassága, — minden-minden a leggyalázatosabb komédia.

Csak hetek múlva jutott eszembe, hogy az írást visszakérjem tőle. Megtagadta. Ekkor rémültem meg először attól, amit tettem s ami könnyelmű cselekedetemnek következménye lehet.

És most elhallgatott Gergő, mintha már a beszédhez sem maradt volna ereje. De János ránézett és a tekintet néma, de kemény parancsára tovább folytatta a vallomást.

— Ebben az időben érkezett Gyulafehérvárra Wasziljevics lovag. Mindenki tudta róla, hogy jó családból való s hogy nagybátyja tekintélyes, kiváló ember, a fejedelem bizalmasa. Azt is

rebesgették, hogy ez a nagybácsi könnyelmű életmódjáért nagyon haragszik a lovagra. Vagyonát is csak azzal a feltétellel hagyja reá, ha megváltozik, komoly, derék ember lesz s uri jó családból való feleséget vesz magának.

— Aztán? — sürgette János.

Aztán a többi úgy jött, mint egy szörnyű, gonosz álom. A mi gyámunk, „a derék“ Nádas Ferenc uram hamar megegyezett a cseh lovaggal, hogy hozzáadja Juliankát. Wasziljevics lemond Julianka hozományáról és így a vagyon nagyrésze Nádas Ferenc kezében marad. A lovag a jól sikerült házasság révén ugyanis nagybátyjának, Csehország egyik leggazdagabb emberének örököse lesz. Julianka utálta a lovagot, ellenkezett. Hiába volt minden... Gyámunk azzal fenyegetődött, hogy az írást, a ráhamisított névvel elviszi a fejedelemhez. Julianka mintsem engem tönkre tegyen, — hiszen a fejedelem ilyen ügyekben nem ismer bocsánatot, — inkább magát akarta feláldozni.

Milyen irtózatot komédiát kellett játszania szegény Juliankának — folytatta Gergő. — Nádas Ferenc mindenütt úgy adta elő, hogy testvérem szerelmes Wasziljevicsbe és minden áron hozzá akar feleségül menni. És szegény testvéremnek el kellett mennie az udvarmesterhez, s ahhoz a néhány távoli rokonunkhoz, aki Gyulafehérvárott lakik és mindenütt ki kellett jelenteni, hogy a lovag felesége akar lenni. Tegnap délután, mikor téged hirtelen meglátott, elhagyta az ereje és én láttam kétségbeesését. Szörnyű napot töltöttem, de most már tudom, hogy nem fogadhatom el ezt az áldozatot, Julianka életének összetörését. Az én vétkemért ne bűnhődjék más... És ne bűnhődjék főként az, aki legdrágább szívemnek. És elhatároztam, hogy eljövök ide hozzád. Én tudom, — Juliankától tudom, — hogy te milyen nemes, önzetlen szerelemmel szereted testvéremet. És elhatároztam, feltárok előtted mindent, őszintén, leplezetlenül. Én ha kell, kész vagyok hangos szóval, az egész világ előtt elmondani szégyenletes bűnömet, kész vagyok viselni az egész világ megvetését, csak Julianka menekülhessen!... Csak ő legyen boldog... A te kezébe teszem le sorsunkat. Ítéld felettem és mentsd meg Juliankát annak az embernek keze közül...

János agyán villámgyorsan cikáztak át a különböző gondolatok. Első érzése az öröme... Hát Julianka nem szereti, sohasem szerette Wasziljevicset?!... Őt szereti... Csak fel akarta magát áldozni testvééréért. És hát ez volt oka, magyarázata mindannak, mi hosszú idő óta olyan rejtelmes volt előtte. Ezért került úgy az utóbbi időben, ezért volt olyan zavarban, ha vélet-

lenül összekerültek ... Szegény kis Juliánka ... Mennyit szenvedhetett?! ...

És János szívét a szerelem mellett meleg, puha részvét öntötte el.

De aztán egyszerre megkeményedett.

— Juliánkát meg kell menteni! Meg kell menteni saját magának, az életnek, a szerelemnek, a boldogságnak ...

Most egyszerre megszólalt Gergő könnyekbe fuló hangja:

— Tudom, hogy megvetsz ... És tudom, hogy hiába kérem bocsánatod.

— Gergő, — mondotta aztán kemény, határozott, de azért gyengéd hangon, — nem vagy már gyermek s úgy beszélek veled, mint férfi a férfival.

Aztán odalépett a fiuhoz és megszorította kezét.

— Nagy hibát követtél el, de azért korántsem hidd, hogy én megvetlek, vagy lenézlek érte. Mindabban, amit cselekedtél, sokkal több a szerencsétlenség és a más bűne, mint a te hibád. Ami a vételked volt, annak nagyrészét mostani fellépésed tette jóvá. A többi jóvá teszi, ha Juliánkát sikerül megmentenünk szörnyű helyzetéből. Mert nekünk kettőnknek most már nem szabad más célt ismerni ennél!

Egy pillanatig elgondolkozott, mintha a módokatokon töprengene, aztán így szólt:

— Bár itthon lenne a fejedelem öfelsége, mindent elmondanék neki. Az ő kezébe tenném le mindannyiunk sorsát.

Gergő lehajtotta fejét, a kiállott izgalmakban idegei felmondták a szolgálatot, hangosan zokogni kezdett. Talán nővérét siratta, talán saját magát, talán mindkettőjüket ... ki tudná azt megmondani?

János felállt, gyors, türelmetlen léptekkel mérte végig a szobát. Gondolkozott.

Aztán egyszerre csak megállt a fiu előtt.

— Mikorra tervezi Nádas Ferenc az esküvőt? — kérdezte.

— Mindeddig jövő hónapra tervezték. De most a lovag nagyon sürgeti, ugylátszik hamarosan meg akarja kapni nagybátyjától a birtokot, melyet az nászajándéku ígért neki, úgy, hogy két hét múlva meg akarják tartani.

— Akkor a fejedelem még nem lesz itthon. Már pedig az ő távolléte alatt ...

— Tehetetlenek vagyunk — fejezte be Gergő a mondatot. — Istenem, Istenem, miért is nem mentem hozzá, miért is nem vallottam be neki őszintén mindent, még ha börtönbe vetett is, vagy száműzetésbe küldi?!

— Ezen most már kár tépelődni, Gergő. Most már minden erőnket egyetlenegy dologra kell összpontosítani...

Elhallgatott és újra fel és alá kezdett járni a szobában.

— A legfontosabb teendő az, hogy ezt a házasságot megakadályozzuk, mindaddig, amíg a fejedelem őfelsége haza nem érkezik. Ma már késő van... De holnap reggel megyek az udvarmesterhez, Naláczy uramhoz. Ő jó ember. Megértő lélek. Megkérem, hogy valami ürüggyel vegye rá Nádas Ferencet a házasság elhalasztására. Ha másként nem lehet, mondja azt, hogy őfelsége azt írta: Jelen akar lenni az esküvőn.

Gergő arca fakó volt a félelemtől. János megértette, hogy ez a büszke, nem is oly régen elbizakodott, gőgös fiu mennyit szenvedett és szenved most is a szégyentől és büntetéstől, mely reá vár.

Megfogta kezét.

— Bátorság Gergő. A fejedelem szigorú, de igazságos. És a legszigorubb igazság is jobb, ezerszer jobb, annál a titkos bűnös hazudozásnál, amelyben éltél.

Néhány szót váltottak még. János megkérte Gergőt, hogy amennyire bírja, nyugtassa meg nővérét, aki betegen fekszik.

— Neked most erősnek kell lenned Juliankáért, — mondta aztán bucsuzáskor. — Szükségem van a segítségedre.

És ezzel a pár szóval erőssé és bátorrá tette a fiút, visszaadta életkedvét. Hiszen neki dolga, hivatása van. Bűneit kell jóvátenni és küzdeni, harcolni Julianka kiszabadításáért.

KILENCEDIK FEJEZET.

Wasziljevics lovag bosszus arccal ült a dusan terített asztal mellett.

— Hát meddig huzod-halasztod még azt az esküvőt? — kérdezte a vele szemben ülő Nádas Ferentől.

Nádas Ferenc csendes utálkozással és titokban forró haraggal nézett végig a férfin. Mintha már meg is bánta volna, hogy a dologba kezdett. A mohó, szertelen pénzvágyon kívül egyéb

szenvedélye nem volt. Rideg lelkét, kemény szívét ügyesen el tudta palástolni, de egyebekben mértéket tartó ember volt mindig és ezt az örökösen eszem-izsom borostömlőt szíve mélyéből megvetette.

Hogy ehhez a semmi emberhez erőszakolja Juliankát, az egy pillanatig sem nyugtalanította lelkiismeretét. Ha nem bír a leány kijönni vele, majd otthagyja és elválnak. A Juliánka örökségrésze törvényes adás-vétel formájában volt átadva Nádas uramnak. (A tanácsos mindig felette vigyázott a törvényes formákra.) Aztán azért még Julianka sem marad szegény. A Zágoni-árvák dus örökségének felerésze, a Gergőé megmarad. Ezek olyan jó testvérek, hogy soha egyik a másikat el nem hagyja.

Nádas Ferenc megvetéssel nézett végig a tele szájjal habzsoló cseh lovagon. Ő maga csak illendőségből nyult egyszeregyszer poharához, aztán mikor Wasziljevics megint megkérdezte tőle, mikor lesz hát az esküvő, bosszusan vállat vont.

— Julianka két hét óta beteg. Ma az első nap, hogy valamicskével jobban érzi magát. De azért jártányi ereje sincs. Hordágyon csak nem cipelhetem a pap elé.

A lovag újra teletöltötte poharát.

— Én csak azt mondom, — folytatta szelidebbre vált hangon, — hogy jó volna sietni az esküvővel. Ma már a fejedelem is hazaérkezett.

— Hát annál jobb, ha a fejedelem is ott lesz esküvődön. Ez csak növeli az ünnepélyességet és nagybátyád annál inkább meglesz hatva.

— Ami a meghatottságot illeti, — nevetett a lovag, — abban semmi hiba. Esküvő után az öreg azonnal rámiratja egyik csehországi birtokát.

Nádas Ferenc bólintott.

— De ami azt illeti, te sem csinálsz rossz vásárt, — folytatta a lovag nevetve és kényelmesen hátradőlt a karosszékbén. — Azt hiszem, szép vagyona van Juliankának, mi? És ezt a vagyont szorgalmas, okos ember létedre jól fogod gyümölcsöztetni?

Nádas uram kedvetlenül huzta össze szemöldökét. Ő igazán nem szenvedhette az efajta bizalmaskodó beszédmodort.

Felállt és kijelentette:

— Utána nézek Juliankának.

Néhány perc múlva aztán vissza is jött,

— No, hogy van a menyasszonyom? — kérdezte a lovag, aki már maga sem tudta, hányadik pohárnál tartott.

— Valamivel jobban.

S aztán még hozzátette:

— Megmondtam neki, hogy jövő héten megtartjuk az esküvőt.

Léptek zaja hallatszott. Kopogtattak az ajtón. A fejedelem egyik hajduja lépett be.

— A fejedelem őfelsége kéreti Tanácsos Uramat, hogy fáradjon át hozzá mielőbb.

— Biztosan valami tanácskozás, — mondta Nádas uram magyarázólag vendégének.

Aztán a hajdu felé fordult:

— Megyek fiam, azonnal megyek.

TIZEDIK FEJEZET.

A fejedelem arca, mint rendesen, teljesen nyugodt és kifürkészhetetlen. Egyetlenegy vonása sem árulja el, hogy ma már Medgyesy Boldizsár nagytiszteletű uram mindent elmondott neki, amit Jánostól és az elébe vezetett, teljesen megtört, bűnbánó Gergőtől hallott.

Nádas Ferenc uram kifejezte jókívánságait, melyeket a fejedelem kegyesen végighallgatott.

— Nem lehet nagyobb öröme a mi alattvaló szivünknek, — mondta Nádas Ferenc, — minthogy urunkat és fejedelmünket ilyen kitűnő színben látjuk. Hiába, az a pár heti pihenés... Mig nem gyötörték az országos gondok...

— A gondok velünk jönnek tanácsos uram, — mondta komolyan a fejedelem, — mint ahogy velünk jön a felelősség érzése is mindenfelé. Ettől az igazi ember, aki ismeri és teljesíteni akarja kötelességét, nem is akar szabadulni.

Nádas uram alázatosan bólintott, a fejedelem pedig folytatta.

— Brandenburghban kaptam a kegyelmed gyámleányának, Zágoni Julianának eljegyzése hírét. Szerencsét kívánok neki és kegyelmednek, ki biztosan nagyon is jól megválogatta, kire bizza az árva leányka sorsát. Nevelt gyerekeinkkel szemben még nagyobb a felelősségünk, mint a sajátunkkal szemben.

Nádas Ferenc már készen is volt a válasszal,

— Sajnos, nevelt gyerekeinkkel nem merünk olyan szigoruak lenni, mint sajátunkkal, — felelt Nádas, — nehogy a világ keményszívűséggel vádoljon bennünket.

— Oh, ha a lelkiismeretünk rendben van, a világgal nem kell törődni. Ha hiven eleget tettünk az isteni és emberi törvényeknek, igazán minden más mellékes lehet. Ezt mondtam ott Brandenburghban is, mikor egy különös ügyet terjesztettek elébem.

— Felséged, még ott, az öröm napjait is a munkának szentelte?

— Az ügy különös és bonyolult volt, szeretett menyasszonyom, Katalin hercegnő kérte, hogy vizsgáljam meg a dolgot és mondjak véleményt benne. Nehéz, súlyos és keserves munka volt, mert nem könnyű dolog, mint bűnösre lesujtani azokra, kiket eddig köztisztelet és becsülés vett körül.

Nádas Ferenc fejbólintgatással bizonyítgatta, hogy ez bizony nem lehet könnyű dolog.

— Egy köztiszteletben és becsülésben álló, nagyragu férfiról volt szó, — folytatta Bethlen, — ki csalárd fondorlattal megéjtett egy serdületlen fiatal lelket és mikor cselfogásaival a hamisításba kergette a fiút, annak testvérnénjét egy rettenetes házasságba akarta belekényszeríteni. Egy házasságba, mely a boldogtalan ifju leánykának szinte halálos ítéletet jelentett. És tette mindezt mint közbecsülésben álló magas polcon ülő, nagy hivatalt betöltő ember, mint urának bizalmas tanácsadója. Urát, embertársait félrevezetve, mi legrettenetesebb — az Uristen törvényei ellen fellázadva, hiszen tudjuk, hogy az árvák Isten oltalma alatt állanak — taszította a szerencsétlen gyermekeket a legsötétebb kétségbeesés, a romlás szélére.

A fejedelem nem tudta folytatni, Nádas Ferenc hangos kiáltással rogyott le térdére.

— Uram... Ez rágalom... Irigyeim böcsmérlése...

A fejedelem arca, mely eddig hideg és méltóságteljes volt, most kigyult és a felháborodása remegett hangjában, mikor az előtte vergődő emberre rákiáltott.

— Kelj fel nyomorult!... Még annyi bátorságod sincs, hogy töredelmes bűnbánattal könnyíts magadon. Tudod ki vádol? A legtisztább lelkű férfi, lelkiismeretünk hűséges őre, Medgyesy Boldizsár uram. Tudod kikre bízam a bizonyítékok megszerzését? Leghűségesebb barátaidra, Naláczy és Apor uramékra, kik kétségbeesetten teljesítették kötelességüket. Tudod ki kért nyo-

morult életed számára kegyelmet? Az a két árva gyermek, a fiu, meg a leány, kiket romlásba akartál taszítani... Menj hát, mert így ígértem meg nekik. Jószágaid azonban lekötve maradnak, míg az árvák vagyonát felül nem vizsgálják, nem rövidítetted-e meg őket? Menj! Mert huszonegy órán túl nem maradhatsz bántatlanul Erdélyországban.

És Nádas Ferenc, a dúsgazdag, előkelő ember, a fejedelem tanácsosa, mint nyomorult koldus, halálsápadtan tántorgott ki Bethlen Gábor palotájából. Akik szembe jöttek vele, riadtan tértek ki utjából. Arcszíne, járása? ... Mintha már nem is volna eleven ember.

Vagy talán nem is volt az? ... Hiszen ha életének Julianka meg Gergő kérésére, meg is kegyelmezett Bethlen Gábor, az, aki itt marad, már nem volt Nádas Ferenc, Erdély egyik legbefolyásosabb, leghatalmasabb embere, csak egy nyomorult rongydarab, lelkében, becsületében darabokra tépve. Hogy aztán mikor következik be földi halála, az talán nem is olyan fontos.

*

Hetekig másról sem beszéltek Erdélyben, mint Nádas Ferenc bukásáról, meneküléséről.

Aztán jöttek öröndetesebb események. Thurzó János esküdött örök hűséget Zágony Juliankának. Maga a fejedelem öfelsége volt a násznagy, mivelhogy ő vállalta az árvák feletti gyámságot Nádas menekülése óta.

És ott volt az esküvőn mindenki, ki Gyulafehérvárott örvendezett a fiatalok boldogságának. Ott voltak az atyafiak, az előkelő nemes urak, a fejedelmi udvar, de megjelent a szegény, egyszerű nép is. Mert hiszen köztük is kiszivárgott a rémes történet, hogyan akarták a szép, a jó, a minden szegényen olyan szívesen segítő Zágoni Juliankát, ahhoz a semmiházi cseh lovaghoz kényszeríteni. No Istennek hála, csak hogy nem sikerült és az utolsó pillanatban Isten kegyelme, meg a fejedelem bölcsessége igazságos rendet teremtett és Julianka azzal a szép szál fekete legény-nyel áll az oltár előtt, akit szeret, aki szívből-lelekben hozzátartozik.

Még Gergőről is, — kit pedig eddig igazán ki nem állhattak, csupa jót mondtak. Mert hogy igaz, eddig nagyratartotta az orrát, de fiatal még, majd meg fog változni... Talán kevélysége is csak a rossz nevelésből származott?... És hogyan lehessen valaki helyes, jóra való ember egy olyan feketelelkű ember vezetése alatt, mint amilyen Nádas Ferenc?...

S ha ilyenkor valaki odavetette, hát Juliánka? ... Ő is Nádas Ferenc gyámsága alatt nőtt fel, nyomban készen volt a felelet:

— Julianka, az más ... Juliankával senkit sem lehet összehasonlítani.

— Bizony nem lehet, — gondolta magában a boldog Thurzó János és gondolta az a két öreg, drága jó lélek, kik bejöttek Egeresről és a boldogságtól remegve nézték uj unokájuk gyönyörűsége ábrázatát.

— Juliankának nincs párja a világon, nincs még egy ilyen tökéletes teremtés a földön, — mondta nagyapó.

— Csak legfeljebb egy van még, a mi Jánosunk, — tette hozzá nagyanyó, mert hiába, bármennyire szerette is az uj unokát, Jánosnak azért semmiben sem szabad rövidséget szenvednie.

Az esküvőn ott állt nénje mögött komolyan, nagyon szerényen Gergő is. Tudta, hogy az esküvő után azonnal utaznia kell.

A fejedelem nagyon is szigoruan vette azt a hamis aláírást és Medgyesy urammal úgy határoztak, hogy két évig egy igen szigorú külföldi nevelőintézetben lesz a fiu, hol erkölcsére és tanulmányaira a legszigorubban felügyelnek.

És Gergő nem lázadozott, sőt hálás szívvvel fogadta a fejedelmi parancsot. Még azt sem mondta el, hogy szívében-lelkében egészen más emberré lett és előbb hagyja el testét a lélek, sem-hogy ő valaha még megtántorodjék. Egyetlen szót sem szólt, lehajtotta fejét és engedelmeskedett. Azt gondolta, itt nem szavakkal, de tettekkel kell bizonyítani.

És tettei mellette bizonyítottak. Zágoni Gergelynél nem volt igazibb, hűségesebb, önfeláldozóbb fia Erdélyországban.

Legfeljebb sógora, Thurzó János versenyezhetett vele. Zágoni Julianka szerető, hűséges, boldog férje-ura.

Magyar Lányok

fiatal leányok képes
szépirodalmi lapja

Szerkeszti: TUTSEK ANNA

A MAGYAR LÁNYOK elő-
fizetői kedvezményes áron
kapják az amugy is szen-
zációsan olcsó, gyönyörű
ifjúsági regénysorozatot:

a Szákszorszép Könyvek-et

Havonként egy-egy izléses,
szép kiállítású, befejezett
ifjúsági regény jelenik meg

Kiadóhivatal, VI., Andrássy-út 16

